

QUINTESSENS
PROCESMANAGEMENT BV

Masterplan Water voor Texel

Verkenningfase

Colofon

Datum	25 januari 2000
Opdrachtgever	Hoogheemraadschap Uitwaterende Sluizen Contactpersonen: ing. S.G. Verbeek, ir. Ben J. Eenkhoorn
	Waterschap Hollands Kroon Contactpersonen: ing. Jan Steenis, ing. Frans J.M. Latjes
	Gemeente Texel Contactpersonen: Peter Bakker, ing. Piet C. Plug, ir. Joost Gouw
	Provincie Noord Holland Contactpersonen: ing. Fred Leurink, ir. Marja van Keulen
Projectsecretariaat	Hoogheemraadschap Uitwaterende Sluizen ir. Ben J. Eenkhoorn Postbus 15 1135 ZH Edam tel. 0299-391376 fax. 0299-391180 email wabbe@ushn.nl
Procesbegeleider en tekst	Quintessens procesmanagement bv ir. Hilmar F. Schurink Postbus 262 8260 AG Kampen tel. 038-3332083 fax 038-3332091 www.quintessens.nl email schurink@quintessens.nl © 2000 Quintessens procesmanagement bv. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd of veranderd zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Quintessens procesmanagement bv te Kampen.

Inhoud

pagina

Verantwoording	3
1. Vraagstelling Masterplan Texel	4
1.1 Doel en aanleiding	4
1.2 Verkenning vanuit drie invalshoeken	5
2. Kenmerken van het water op Texel	6
2.1 Algemeen	6
2.2 Kenmerken Water op Texel	6
2.3 Het watersysteem	8
2.4 De waterketen	9
2.5 Conclusies	10
3. Grondgebruik en ruimtelijke inrichting	11
3.1 Grondgebruik en ruimtelijke inrichting	11
3.2 Conclusies	12
4. Actoren en belangenanalyse	13
4.1 Algemeen	13
4.2 Betrokken overheden of overheidgestuurde organisaties	14
4.3 Betrokken particulieren en organisaties	15
4.4 Conclusies	17
5. Nut of Noodzaak Masterplan?	18
5.1 Knelpunten op meerdere schaalniveau's	18
5.2 Aanpak op <i>project</i> - of op <i>gebiedsniveau</i>	19
5.3 Waarom kiezen voor een Masterplan Water voor Texel	20
5.4 Conclusies	21
6. Gebiedsgericht Masterplan Water voor Texel (organisatie)	22
6.1 Relatie Ruimte - Water	22
6.2 Teamrollen actoren	22
6.3 Projectorganisatie Masterplan Water voor Texel	24
7. Bestuurlijke afstemming, intentieverklaring	27
7.1 Algemeen	27
7.2 Concept intentieverklaring	28
Bijlage 1: Concept hoofdstukindeling Waterstructuurvisie	30
Bijlage 2: Lijst met geïnterviewden en voorlopige projectenlijst Water voor Texel	31
Bijlage 3: Duurzaamheidsmaatregelen	33
Bijlage 4: Bestaand wettelijk kader waterbeheer	35

Verantwoording

Het eiland Texel wil zich profileren als ‘Duurzaam Texel’. Dit uit zich ondermeer in de projecten Duurzaam Toerisme Texel, ecologisch bermbeheer, agrarisch natuurbeheer e.d. Ook duurzaam (integraal) waterbeheer past hierin. De gemeente Texel, het waterschap Hollands Kroon, het hoogheemraadschap Uitwaterende Sluizen en de provincie Noord Holland - partners in het waterbeheer - pakken dit duurzaam waterbeheer op. Integratie vindt plaats van de diverse waternota's en -plannen. De verschillende watergebruikende activiteiten op het eiland kunnen beter op elkaar worden afgestemd: functioneel, waterhuishoudkundig en ruimtelijk. Daarmee is een inhoudelijk en financieel voordeel te bereiken. Texel wil als initiatiefnemer een voorbeeldproject zijn door het opstellen van een Masterplan Water voor Texel, een proces van enkele jaren.

Het onderwerp integraal waterbeheer op Texel speelde zich tot nu toe af binnen verschillende planvormen en organisaties, meestal als deelonderwerp. In de verkenningsfase is door middel van interviews en deskresearch geïnventariseerd welke projecten op het gebied van integraal waterbeheer spelen, en hoe de verschillende betrokken actoren aankijken tegen het waterbeheer op Texel. Daartoe is een actoren- en belangenanalyse uitgevoerd met drie benaderingswijzen: het directe eigen belang van actoren, de politieke of bestuurlijke positie van actoren, en het kennisnetwerk van actoren. De conclusie is dat er veel verschillende ‘probleempercepties’ zijn rondom het waterbeheer, en dat een gezamenlijk gevoelde probleemstelling of doelstelling (nog) ontbreekt, evenals een voor integraal waterbeheer geschikte overlegstructuur. De door de actoren genoemde knelpunten of doelstellingen spelen zich af zowel op gebiedsniveau als op projectniveau, en hebben zowel betrekking op het watersysteem (grond- en oppervlaktewater) als op de waterketen (drink- en afvalwater).

Voorgesteld wordt een gebiedsgerichte aanpak te kiezen. Een structurele aanpak van de verdroging en de optimalisatie van het watergebruik maakt fundamentele oplossingen mogelijk door bijvoorbeeld het oplossen van droogteschade aan landbouw en natuur, herstel van de grondwaterbel of vergroting van de retentie van oppervlaktewater, gebiedsruil (peilen aanpassen aan functie of functie aanpassen aan peilen) en het inplaatsen van nieuwe economische of landbouwkundige functies. Een Masterplan-proces kan vanuit een *gezamenlijke* fundamentele aanpak het kader bieden voor deze wezenlijke discussie over de toekomst van de economie en ecologie op het eiland.

Als doelstellingen voor het Masterplan Water voor Texel worden geformuleerd:

1. het handhaven van het economische inverdienvermogen van het eiland (landbouw, toerisme);
2. het streven naar de ontwikkeling van een duurzame waterketen en een gezond watersysteem op het eiland, ondermeer door de waterbalans te optimaliseren, de vervuiling te verminderen en de verzilting van de zoetwatersystemen tegen te gaan;
3. het verbreden van de samenwerking met betrekking tot eventuele andere partijen;
4. het oplossen van enkelvoudige en samenhangende/complex knelpunten, ondermeer op het gebied van natuur- en landschapswaarden;
5. het zijn van een voorbeeld van duurzaam en integraal waterbeheer, en van interactieve planvorming voor andere gebieden in Nederland.

Het Masterplan-proces zal op interactieve wijze worden doorlopen, waarbij de betrokken actoren - zoals overheden met bepaalde bevoegdheden en private actoren met bepaalde directe belangen - gezamenlijk nadere doelstellingen vaststellen, en maatregelen en projecten genereren. Daartoe is een projectorganisatie en een planproces voor het Masterplan ontworpen.

De start van het proces wordt bepaald door de ondertekening van een intentieovereenkomst door de vier beheerders van de ‘openbare waterruimte’, te weten de gemeente, het waterschap, het hoogheemraadschap en de provincie.

1. Vraagstelling Masterplan Texel

1.1 Doel en aanleiding

De gemeente en het eiland Texel willen zich profileren als Duurzaam Texel. Dit uit zich ondermeer in de projecten Duurzaam Toerisme Texel, ecologisch bermbeheer, agrarisch natuurbeheer e.d. Ook duurzaam (integraal) waterbeheer past hierin. Naast de gemeente Texel zijn daarin de andere beheerders van de ‘openbare waterruimte’ van belang: het waterschap Hollands Kroon, hoogheemraadschap Uitwaterende Sluizen en de provincie Noord Holland.

De verschillende watergebruikende activiteiten op het eiland kunnen beter op elkaar worden afgestemd: functioneel, hydrologisch en ruimtelijk. Texel wil daarin een voorbeeldproject zijn door het opstarten van een Masterplan Water voor Texel. Daartoe is eerst een verkenning naar de verschillende actoren, belangen en aspecten uitgevoerd, gezien vanuit de waterhuishoudkundige invalshoek. Het *doel* van deze Verkenning is het onderbouwen van het eventuele nut of de noodzaak van een Masterplan Water voor Texel, en het verkennen van het draagvlak bij de betrokken actoren. Voor het *watersysteem* (gebruik grond- en oppervlaktewater) en voor de *waterketen* (gebruik drink- en afvalwater) op Texel worden de lopende (plan-)processen beschreven. Het Masterplan dient als *instrument voor de aansturing* van de feitelijke (geïntegreerde) planvorming (ontwikkelingsvisie + programma) en projectrealisatie binnen het watersysteem en de waterketen van Texel. In deze verkenning wordt een procesaanpak voor het Masterplan Water voor Texel gegeven, alsmede een (concept) intentie-overeenkomst.

Samen met de andere Waddeneilanden kenmerkt Texel zich, in hydrologische zin, door een zoetwaterlens onder het eiland, omringd door zout water. Dit betekent dat sprake is van een relatief *gesloten watersysteem* zonder inlaatmogelijkheden voor gebiedsvreemd water, bijvoorbeeld in tijden van watertekorten. Naast de zoute kwel kan alleen de aanvoer van drinkwater van de vaste wal, en de lozing hiervan als effluentwater na zuivering, worden gekenmerkt als ‘gebiedsvreemd’ water. Dit alles speelt zich af in een eilandsituatie met beperkte *ruimte*.

Als doel voor de verkenning naar het nut van een Masterplan Water voor Texel kan dan ook worden omschreven de diverse *functies* en *activiteiten* in beeld te brengen, die ruimtelijk en waterhuishoudkundig met elkaar samenhangen.

Dit kan echter niet los worden gezien van de diverse *actoren* en *betrokkenen* (overheden, organisaties, particulieren, belangengroepen) die in dat geheel een formele, wettelijke taak hebben, of als gebruiker een belang hebben. Daarbij gaat het uiteindelijk om het doorvoeren van verbeteringen en het realiseren van concrete projecten. Vragen daarbij zijn welke knelpunten worden ervaren of zijn latent aanwezig, en op welke wijze oplossingen kunnen worden gevonden en eventueel gezamenlijk kunnen worden uitgevoerd.

Op dit moment worden reeds diverse activiteiten ontplooid en projecten gerealiseerd. In meer of mindere mate vinden deze activiteiten parallel aan elkaar plaats, met soms te weinig onderlinge afstemming. De vier betrokken overheden gaan er van uit dat er daarom behoefte is aan een soort Waterstructuurvisie met een gezamenlijke *ontwikkelingsrichting*, die als toetsingskader gebruikt kan worden voor al deze projecten en initiatieven.

Dit vereist zowel een technisch-inhoudelijke, als een organisatorische en bestuurlijk-beleidsmatige integratie, waarbij brede lagen van de eilandersamenleving betrokken zouden moeten worden in een *interactief planproces*. Daarvoor wordt begin 2000 een Stuurgroep opgericht als afstemmingsplatform, en fungeert er reeds een voorbereidende Projectgroep.

De Projectgroep heeft een Masterplan Water voor Texel voor ogen die fasegewijs vormt krijgt. In hoofdlijnen zijn deze fasen:

1. Verkenningsfase
2. Planvormingfase
3. Besluitvormingsfase
4. Realisatie-/uitvoeringsfase

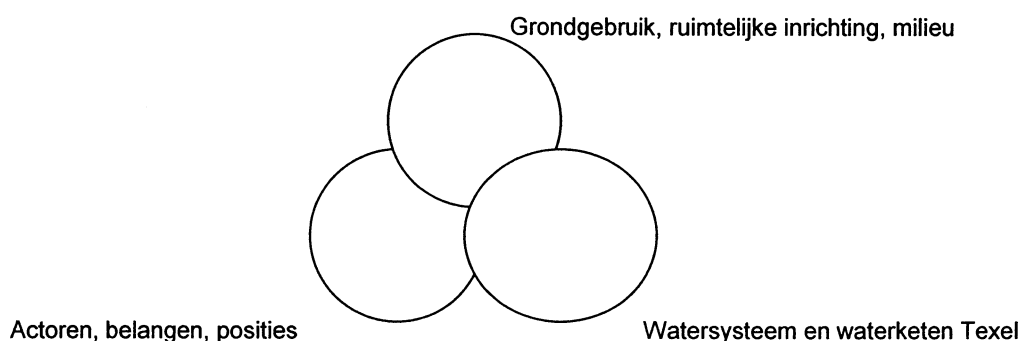
Deze notitie vormt de weerslag van de Verkenningsfase over de periode juni 1999 - januari 2000.

1.2 Verkenning vanuit drie invalshoeken

Het kijken naar 'water' op Texel kan vanuit drie invalshoeken/gezichtspunten gebeuren. De drie invalshoeken zijn (zie figuur 1):

- De invalshoek vanuit het watersysteem en de waterketen Texel;
- De invalshoek vanuit het grondgebruik, ruimtelijke inrichting en milieu
- De invalshoek vanuit actoren, belangen en posities.

Figuur 1 De drie invalshoeken bij het verkennen van de watersituatie op Texel

Deze drie invalshoeken hebben onderling oorzakelijk verband met elkaar, zeker op een eiland waar sprake is van een onderlinge sociale afhankelijkheid en betrokkenheid: het 'eilandgevoel'.

Ten behoeve van deze verkenning worden de drie invalshoeken eerst gescheiden weergegeven, respectievelijk in de hoofdstukken 2, 3 en 4.

In hoofdstuk 5 komen de drie invalshoeken weer bij elkaar in het kader van de 'nut of noodzaak'-discussie voor een Masterplan-proces.

Om zowel met de juiste onderwerpen, als met de juiste actoren aan het proces te beginnen is eerst een inventarisatie van lopende projecten en een *actoren- en belangenanalyse* nodig. Deze inventarisatie bestaat uit het bestuderen van reeds aanwezige onderwerpen uit rapporten ('desk-research'), aangevuld met een aantal gesprekken met direct betrokkenen ('diepte-interviews'). Op grond daarvan zijn de verschillende actoren, de knelpunten, raakvlakken e.d. in hoofdlijnen weergegeven.

Deze verkenningsfase heeft geleid tot de onderhavige notitie met als doel:

- de verkenning van de 'nut of noodzaak' van een Masterplan Water voor Texel, zowel technisch-inhoudelijk als bestuurlijk-organisatorisch (draagvlakverkenning);
- een procesaanpak voor het Masterplan Water voor Texel, met een rolverdeling voor de betrokkenen en een communicatietraject;
- een (concept) intentie-overeenkomst indien door de Stuurgroep wordt beslist over de noodzaak tot samenwerking door het opstarten van een gebiedsgericht Masterplan Water voor Texel.

Deze onderwerpen worden beschreven in de hoofdstukken 5, 6 en 7.

Deze Verkenning kan worden gebruikt als start en leidraad voor de verdere discussies.

2. Kenmerken van het water op Texel

2.1 Algemeen

Dit hoofdstuk gaat in op de waterproblematiek op boven-individueel niveau gezien door een ‘waterbril’. Wat speelt er, en welke samenhang van factoren is er (in hoofdlijnen)?

In dit verband moet worden gewezen op enkele macro-ontwikkelingen, namelijk bodemdaling, klimaatsverandering en zeespiegelrijzing.

Wat betreft de klimaatsverandering verwacht het KNMI tot 2050 een stijging van de gemiddelde temperaturen, een toename van de neerslag in de winter met 3%, en een afname van de gemiddelde neerslag in de zomer. In de zomer zullen meer lokale en intensieve buien gaan voorkomen. Deze stortbuien zullen leiden tot piekoverlast, met schade aan landbouw en natuur.

Door kanteling over de as Emmen - Bergen op Zoom zal de bodem van de Kop van Noord Holland de komende eeuw met ca. 9 cm dalen. Daarnaast spelen er (lokaal) andere oorzaken van bodemdaling, bijvoorbeeld grondwateronttrekking en inklinking van veen- en kleibodems. Rijkswaterstaat gaat er van uit dat in de komende 50 jaar de zeespiegel in de Noordzee en de Waddenzee (door opwarming en uitzetting) met 25 cm zal stijgen met een bovengrens van 45 cm, en met een lichte toename van de getijdenverschillen.

Deze macro-ontwikkelingen betekenen dat het verschil tussen het maaiveld en het zeewaterpeil de komende 50 jaar met zeker 35 centimeter toeneemt. Meer onderbemalen van de polders betekent voor Texel naar verwachting een toename van de zoute kwel. Het Groot Geohydrologisch Onderzoek Texel (GGOT) dat door de vier beheerders van de ‘openbare waterruimte’ is opgestart, zal hierover begin 2000 meer duidelijkheid verschaffen.

2.2 Kenmerken Water op Texel

Samen met de andere Waddeneilanden kenmerkt Texel zich, in hydrologische zin, door de zoetwaterlens onder het eiland, omringd door zout water. Dit betekent dat sprake is van een relatief *gesloten watersysteem* zonder inlaatmogelijkheden voor gebiedsvreemd water, bijvoorbeeld in tijden van watertekorten. Naast de zoute kwel kan alleen de aanvoer van drinkwater van de vaste wal via een pijpleiding, en de lozing hiervan als effluentwater na zuivering, worden gekenmerkt als ‘gebiedsvreemd’. Het meer of minder diep voorkomen van zout water in de ondergrond is afwijkend van de meeste situaties op het vaste land, waar de landbouwkundige ontwateringnormen meestal gebaseerd zijn op zoete grondwatervoorkomens, en met mogelijkheden om bij droogte zoet water in te laten, bijvoorbeeld vanuit het IJsselmeer. Deze situatie geldt op de Waddeneilanden niet.

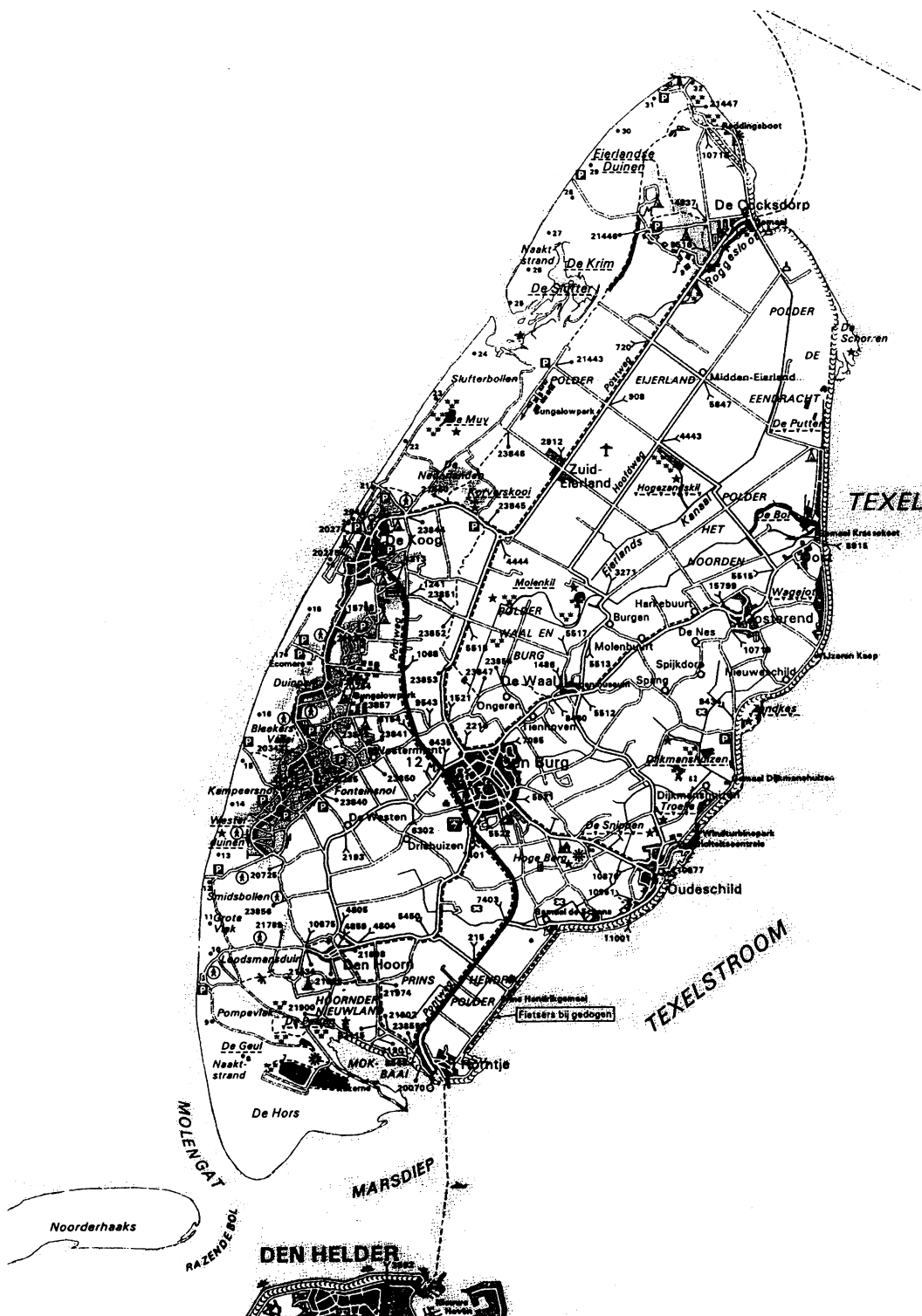
Dit betekent dat de Waddeneilanden het met die *zoetwaterlens* moeten doen in termen van waterkwantiteit en waterkwaliteit. In kwantitatieve zin betreft dit de verdeling over het jaar (tijd), over het eiland (ruimte) en over de (economische) functies (gebruik). Ook de waterkwaliteit is daarbij van belang. Het betreft de verdeling van het water over het eiland en over de functies naar zoutgehalte, voedselrijkdom of verontreiniging. Zowel ‘landbouw’ als ‘natuur’ reageren daarop vrij kritisch. Door de vele ruimtelijke functies op een relatief beperkt (eiland-)oppervlak is daarbij al snel sprake van ruimtelijke en/of hydrologische *verweving van functies*, terwijl vaak beleidsmatig en economisch een ruimtelijke scheiding van functies wordt nagestreefd, mede bepaald door eigendoms- en bestemmingsplangrenzen.

Bij de beschrijving van de waterhuishoudkundige situatie wordt verder een onderscheid gemaakt naar een benadering vanuit het *watersysteem* (het samenhangend geheel van grond- en oppervlaktewater) en vanuit de *waterketen* (leidingen en zuiveringen voor drinkwater, alsmede voor hemelwater en afvalwater). De relatie tussen het watersysteem en de waterketen blijft niet beperkt tot onttrekkings- en lozingspunten aan het begin- of eindpunt van de waterketen, maar ligt op alle onderdelen van de keten, en grijpt in op het gehele watersysteem.

Een voorbeeld van zo'n overlap tussen watersysteem en waterketen is de lozing van (relatief schoon) hemelwater van daken en wegen rechtstreeks op het oppervlaktewater (afkoppelen en retentie), dus niet op het rioleringstelsel. In het kader van duurzaamheidsmaatregelen kan water dus van het *systeem* in de *keten* terecht komen, of omgekeerd.

De wijze van (technische) regulering en de bestuurlijke verantwoordelijkheden tussen watersysteem en -keten verschillen fundamenteel. Daarom worden de watersysteem en waterketen hier onderscheiden.

Figuur 2 Kaart van Texel (© ANWB 1999)

2.3 Het watersysteem

De waterbalans op Texel wordt bepaald door de neerslag, de verdamping (ca. 50% van de neerslag), inkomende zoute kwel vanuit de Waddenzee, uittredend zoet drangwater van de duinen naar de Noordzee, en uitmaling van polderwater naar de Waddenzee. De zomerbalans heeft een negatieve restpost. Er is dus sprake van een watertekort. In de winter is er een positieve restpost, en vindt aanvulling plaats van de grondwatervoorraad. Ondanks het watertekort gaat in de zomer bijna 20% van het water verloren door uitmaling van voornamelijk het zoute kwelwater. Met name de Gemeenschappelijke Polders (ca. 4.700 ha) hebben op jaarbasis te kampen met een grote negatieve restpost. Voor de beschikbaarheid van water uit de waterbalans is - naast het zout - verder de biochemische, chemische en bacteriologische samenstelling van het water van belang (vermestende stoffen, zware metalen, bestrijdingsmiddelen e.d.).

Wordt het watersysteem van Texel vergeleken met de watersystemen op de Friese Waddeneilanden, dan valt op dat het peilbeheer van het oppervlaktewater op Texel, en daarmee het waterbeheer over het freatisch grondwater, ten opzichte van de Friese waddeneilanden vanuit een andere benadering plaats vindt.

Op de Friese eilanden is sprake van peilbeheer via een vrije lozing van water op de Waddenzee via klepduikers. Op Terschelling geldt bijvoorbeeld als streefpeil een oppervlaktewaterpeil van NAP - 0,10 m. Het gevolg is dat het waterpeil in de sloten - ook in droge zomers - vrij hoog is, en dat de zoet-zoutgrens onder het eiland vrij diep ligt. Door het droogvallende wad is er vrijwel geen sprake van zoute kwel onder de dijk. De diepe vaargeulen liggen op grotere afstand van de dijk.

Een groot deel van Texel ligt echter ten opzichte van de zeespiegel lager door aanpolderingen gedurende de laatste eeuwen. Afhankelijk van de maaiveldligging van de poldergebieden geldt een (landbouwkundig) streefpeil dat aanzienlijk lager ligt, in de buurt van de NAP -1,10 m tot -1,70 m (Polder Eijerland NAP -0,60 m, naast het droogvallend Wad). Dit wordt bereikt door zes pompgemalen langs de Waddendijk.

Het gevolg is dat het waterpeil in de sloten - met name in droge zomers - vrij laag is, en dat de zoet-zoutgrens onder Texel vrij ondiep ligt. De zoete bovenlaag wordt als het ware 'afgeroomd'. Dit wordt gemotiveerd door de zoute kwel (door de nabijheid van de diepe Texelstroom) die anders tot in de wortelzone zou doordringen.

Een diepere ontwatering wordt op Texel van belang geacht vanwege het effect op de zoute kwel in de verschillende polders. Men kiest eerder voor 'te droog' dan voor 'te nat' en dus 'brak', terwijl men op Terschelling eerder kiest voor 'te nat'.

De zoute kwel vanuit de Texelstroom en het brakke grondwater door diepere ontwatering (met name in de lager gelegen polders) zijn echter twee verschillende (oor-)zaken. Deze gaan binnen een beperkt (eiland) gebied echter wel in elkaar over. Het geohydrologisch onderzoek naar de diepte van de zoet-zoutgrens en de kwelsituaties (zoet en zout) zal hierover uitsluitsel geven.

De waterhuishoudkundige en bodemkundige situatie bepalen de agrarische gebruiksmogelijkheden en de natuurwaarden. Op Texel komt veel akkerbouw en bloembollenteelt voor, naast goede melkvee- en schapenhouderijen. Veel bedrijven hebben neventakken, kenmerkend voor een eiland economie.

Berekening uit grond- of oppervlaktewater is op Texel niet toegestaan.

De zoute kwel komt op Texel in de polders vooral tot uiting in de sloten. Binnen de percelen is waarschijnlijk sprake van (zoete) neerslaglenzen. Door diepspitten neemt de doorwortelbaarheid toe en wordt de voor het gewas beschikbare hoeveelheid zoetwater in het profiel vergroot.

Met name in het voorjaar heeft het lagere polderpeil, dat in die periode door de landbouw is gewenst, grote invloed op de inliggende natuurgebieden. Vegetaties reageren vooral op de vochtvoorziening bij de start van het groeiseizoen. Bij lage grondwaterstanden gaan meer algemeen voorkomende droogteminnende soorten overheersen. In voorheen vochtige milieu's kan bij verdroging bovendien verruiging optreden door verhoogde mineralisatie (verrijking) van humus. In gebieden met voorheen basenrijk zoet grondwater tot in het maaiveld, gaat bij lagere grondwaterpeilen zuurder regenwater overheersen. De natuurwaarden (diversiteit, uniciteit) verminderen daardoor.

Het Pleistoceen grondwatersysteem bij Den Burg heeft een diepte van ca. 60 m -NAP. Het water van dit systeem kwelt op in de omringende polders. De grens tussen infiltratiegebied en kwelgebied is moeilijk te trekken. Door de gestuwde ondergrond en leemlagen kunnen de grondwaterstromen op elke plek verschillend zijn. Zo zijn er hoge gebieden met kwel en lage gebieden met wegzijging. Alleen het uitgebreid grondwateronderzoek (GGOT, 2000) kan hier meer helderheid in scheppen.

De diepte van de zoetwaterlens onder de verschillende polders zou met behulp van geo-electrisch onderzoek bepaald moeten worden, omdat het vermoeden bestaat dat deze zoetwaterlens onder delen van Texel vrijwel verdwenen is.

Een ander kenmerkend verschil tussen Texel en de Friese Waddeneilanden is, bij een dwarsdoorsnede, de breedte van de duinenrij in relatie tot de breedte van de polder(s). Op Texel is die verhouding al gauw 1:10. Op de andere eilanden 1:3. Dit heeft gevolgen voor de mate waarin de aanwezige diepere zoetwaterlens onder de duinen betekenis heeft - of kan hebben - voor de (na)levering van zoet water aan het poldersysteem. Op Texel is dat dus beperkt, hoewel in de duinen van Texel (Moksloot) een (hoog) waterpeil van NAP + 1,60 m wordt aangehouden. Daardoor is in de polders langs de binnenduinrand - het overgangsgebied tussen beide watersystemen - sprake van een zoete-kwelzone langs de hele westkant van het eiland (de streefpeilen lopen ongeveer van NAP + 1,60 m naar NAP - 1,60 m). Deze zoete-kwelzone kan van belang zijn voor de realisatie van specifieke landbouw- of natuurdoeltypen, bijvoorbeeld bollenteelt. Alleen langs de stuifdijk van de Slufter, waar de duinzone smal is, wordt geen of zeer weinig zoet grondwater aangetroffen.

2.4 De waterketen

Bij de waterketen gaat het enerzijds om de aanvoer en de verdeling van het *drinkwater*, anderzijds om de afvoer van huishoudelijk en bedrijfsafvalwater. Ook de afvoer via de riolering van hemelwater van daken, wegen, parkeerterreinen valt onder de waterketen. Met andere woorden: al het water dat door leidingen en zuiveringen gaat, wordt tot de waterketen gerekend.

Tot 1994 vond de levering van drink- en bedrijfswater op Texel plaats vanuit een eigen productie. De productie vond plaats enerzijds door gebruik van water uit de zoetwaterlens (Mokslootvallei), anderzijds door de levering vanuit een waterfabriek annex elektriciteitscentrale. Uit zeewater werd drinkwater gewonnen (omgekeerde osmose). Dit was voor Nederland een unieke situatie. Door schaalvergroting en efficiency is men in 1994 hiervan afgestapt. Sindsdien vindt wateraanvoer plaats via een dubbele leiding (diameter elk 0,30 m) door de PWN (Provinciaal Waterleidingbedrijf Noord Holland) vanaf de vaste wal.

Voor calamiteiten wordt op het eiland nog een lokale grondwatervoorraad bij de Hooge Berg aangehouden door diepte-infiltratie in de Pleistocene ondergrond van Den Burg. Dit gebied is aangewezen als Grondwaterbeschermingsgebied. Er gelden hier beperkingen ten aanzien van gebruik van mest en bestrijdingsmiddelen.

Er is een suggestie gedaan om de dubbele waterleiding in de winterperiode te gebruiken om alvast extra drinkwater naar Texel aan te voeren en te infiltreren in de Hooge Berg. In de zomer is dan minder sprake van een piekbelasting van de drinkwatertoevoer. Texel kan dan het 'eigen water' aanwenden, terwijl op het vaste land het drinkwater in de zomerperiode (met een neerslagtekort) beschikbaar is, en de verdroging in Noord Holland wordt verminderd. Bovendien blijft de filterinstallatie op Texel dan meer continue in gebruik, hetgeen op onderhoud bespaart.

Na gebruik van het drinkwater in huishoudens en in bedrijven op het eiland vindt verwerking van de grootste hoeveelheden afvalwater plaats in rioolwaterzuiveringsinstallaties in beheer bij Uitwaterende Sluizen. Voor het transport van het afvalwater naar de RWZI's is een uitgebreid gemeentelijk rioleringsnet aanwezig, waarmee in overwegende mate ook het hemelwater van verharde oppervlakten wordt afgevoerd ('gemengd systeem'). Op een aantal plaatsen is sprake van een 'gescheiden systeem' wanneer relatief schoon hemelwater rechtstreeks op het oppervlaktewater wordt geloosd, en de riolering alleen voor afvalwater wordt gebruikt.

Op Texel zijn alle dorpen en verblijfsrecreatieve concentraties aangesloten op de riolering respectievelijk de RWZI. In het buitengebied is een aantal woningen en bedrijven nog niet op de riolering aangesloten. Hier is sprake van ongezuiverde lozing of lozing via een septictank. Wettelijk is het verplicht in 2005 aangesloten te zijn op riolering danwel een individuele afvalwaterbehandeling (IBA) te hebben. De kosten van deze IBA's komen in beginsel ten laste van de bewoners van het buitengebied.

Ongezuiverde lozing en riooloverstorten (na overvloedige regenval) kunnen de kwaliteit van het oppervlaktewater aantasten. Het nadeel van riooloverstorten wordt inmiddels verholpen door het aanleggen van bezinkkelders.

Op woning- of bedrijfsniveau worden in het kader van Duurzaam Toerisme Texel verbeteringsmaatregelen doorgevoerd in het water(keten)gebruik door het gebruik van hemelwater of 'grijswater' (douchewater) voor toiletdoorspoeling, of door het toepassen van vacuümtoiletten voor reductie van watergebruik. Verder door het vervangen van waterleidingen en goten die zware metalen (lood, koper, zink) in de keten brengen. Met name bij het situeren en realiseren van nieuwe woonwijken kan met duurzaam waterbeheer rekening worden gehouden, zoals het afkoppelen en infiltreren van regenwater, waterbesparende mogelijkheden, gebruik van 'grijswater' en dergelijke. Binnenkort wordt voor individuele waterbesparende maatregelen een subsidieregeling van kracht.

Zie verder de algemene duurzaamheidsmaatregelen in bijlage 3.

Na behandeling van het afvalwater in de RWZI's (de grootste ligt bij Evertsekoog, ca. 60% van het afvalwater) wordt het effluent geloosd op het oppervlaktewater (met name in Polder Waal en Burg), en vervolgens uitgeslagen naar de Waddenzee. Eén van de gerealiseerde projecten is de aanleg van een helofyten(riet)filter ingericht als biologische nazuivering van het effluentwater. Er is besloten dit effluentwater aan te wenden voor de Gemeenschappelijke Polders. In het voorjaar van 2000 wordt daartoe een verbindingssloot gegraven.

Er is een optimalisatiestudie gedaan om de rioolwaterzuivering van de (vijf) verspreid liggende RWZI's (De Cocksdorp, Oudeschild, Oosterend, 't Horntje) te concentreren op één centrale RWZI (Evertsekoog). Door middel van persleidingen wordt het rioolwater vanuit de andere kernen daarheen gevoerd. Door een goede keuze van de tracé's van de persleidingen is het mogelijk veel bedrijven en woningen rechtstreeks aan te sluiten, waarmee op kosten van rioolinfrastructuur kan worden bespaard. De overtollige RWZI's kunnen eventueel als bergingsbassin worden gereserveerd. Door goede afstemming worden met dit soort projecten in de praktijk flinke kostenbesparingen bereikt. Het al of niet concentreren van de RWZI's (en de situering) heeft gevolgen voor de mate waarin de effluentstromen centraal of decentraal kunnen worden aangewend in het watersysteem voor landbouw- of natuurdoeleinden. Hier komen het watersysteem en de waterketen dus bij elkaar.

2.5 Conclusies

De genoemde knelpunten, doelstellingen of mogelijkheden voor verbetering betreffen zowel het watersysteem als de waterketen.

Er is nog geen duidelijkheid over de precieze werking van het watersysteem in de zin van de diepte van de zoet-zoutgrens en de grondwaterstromingen (kwel en inzijging). Het Groot Geohydrologisch Onderzoek Texel (GGOT, 2000) zal hier meer duidelijkheid over moeten verschaffen.

In de waterketen zijn diverse duurzaamheids- en optimaliseringmaatregelen mogelijk, zowel binnen als tussen de sectoren drinkwater, riolering en waterzuivering.

Wat betreft lozingen van afvalwater in het buitengebied bestaat een zekere urgentie, omdat in 2005 alle ongezuiverde lozingen aangesloten moeten zijn op de riolering of op een IBA.

3. Grondgebruik en ruimtelijke inrichting

3.1 Grondgebruik en ruimtelijke inrichting

In dit hoofdstuk gaat het om het weergeven van de kenmerken en de problematiek op boven-individueel niveau gezien door een 'ruimtelijke-functiebril'. Wat speelt er op het eiland, en (in hoofdlijnen) welke samenhang van factoren is er, met name in de strijd om de beperkte ruimte.

Op Texel (ca. 16.400 ha groot) is sprake van verschillende grondgebruiksvormen, respectievelijk ruimtelijke zônes of zoekgebieden.

Kenmerkend *in ruimtelijke zin* is de relatief smalle duinrand in het westen (1-3 km breed), waarin enkele kampeerterrinen en een militair terrein liggen. Door zijn natuurwetenschappelijke waarden is dit gebied aangewezen als Nationaal Park in oprichting. Voor het behoud en de ontwikkeling van de natuurwetenschappelijke waarden zijn ondermeer het grondwaterpeil en de waterkwaliteit van belang (natte duinvalleien).

Het al of niet 'buitensluiten' van andersoortige activiteiten uit het Nationaal Park i.o. is onderwerp van een op te stellen Beheers- en Inrichtingsplan. Het betreft ondermeer enkele landbouwenclaves, enkele kampeerterrinen en een golfbaan. Verder betreft dit het al of niet instellen van bufferzones in de binnenduinrand vanwege de gewenste waterhuishouding. Voor de afstemming van de verschillende activiteiten is een *Overlegorgaan Nationaal Park Duinen van Texel* opgericht. Hierin participeren de meest betrokken partijen, met Staatsbosbeheer als grootste terreineigenaar/beheerder als centrale spil.

De Slufter, een natuurlijke zeearm die ver in het duingebied doordringt, is specifiek voor Texel. Behalve geomorfologisch en ecologisch interessant, is hierbij de zoet-zoutgrens van het grondwater van belang. Deze ligt ruimtelijk gesproken meer 'naar binnen'. In het kader van flexibel kustbeheer, dat door Rijkswaterstaat wordt vormgegeven, kan dit opschuiven van de zoet-zoutgrens ook elders in de duinzone plaats gaan vinden. Er vindt een *Zoet-zout-overleg* plaats over de overgangen van de zout- en zoetwatersystemen. Verder is er overleg over flexibel kustbeheer in relatie met de zoetwatervoorraad.

In het overgangsgebied tussen de duinen en de polders, de binnenduinrand, zijn de boscomplexen (530 ha) geconcentreerd. Deze zijn in het begin van deze eeuw aangelegd en worden tot het Nationaal Park i.o. gerekend. Verder zijn in dit gebied de verblijfsrecreatieve complexen geconcentreerd (340 ha), met name rond De Koog (70%), bij de Krim/Cocksdoorp en bij Den Hoorn. Op de rest van het eiland is sprake van enige verspreide verblijfsrecreatieve mogelijkheden. Het aantal slaapplekken op Texel is beleidsmatig begrensd (47.000 slaapplekken). De binnenduinrand maakt verder deel uit van het 'zoekgebied' in het kader van de Relatienota- of (nieuwe) natuurontwikkelingsgebieden (zie hierna).

Het poldergebied van Texel is, hoewel vrij open, een zeer gevarieerd landschap. Het is van de middeleeuwen tot 1876 opgebouwd uit diverse kleinere in- en aanpolderingen, elk met eigen maaiveldhoogten, bodemsamenstelling en waterbeheersing. Daarbinnen vinden overwegend agrarische activiteiten plaats (10.000 ha akkerbouw, melkveehouderij, schapenteelt, tuinbouw, bollenteelt), echter afgewisseld met bijzondere landschappelijke, cultuurhistorische en/of natuurwetenschappelijke elementen. Niet uitputtend kunnen worden genoemd: het tuinvallengebied rond de Hooge Berg, de waterkolken, de Schans, Polder Waal en Burg, natuurgebied de Roggesloot/Dorpszicht, het ganzenreservaat Polder Eendracht, Dijkmanshuizen, De Bol en Hoernder Nieuwland. De zoute/zilte omstandigheden op het eiland bieden ook kansen voor nieuwe/andere teelten, bijvoorbeeld pootaardappelen en zoute groenten/bloemen (zeekraal, lamsoor, blauwe zeedistel).

Naast de aanwezigheid van enkele natuurreservaten wordt gestreefd naar agrarische beheergebieden (zware of lichte natuur- en landschapsbeheerpakketten op vrijwillige basis), agrarisch natuurbeheer (randenbeheer, nestbeheer) en natuurontwikkelingsgebieden in het kader van de provinciale ecologische hoofdstructuur (nieuwe-natuurreservaten).

De Polder Waal en Burg vormt één van de rijkste vogelgebieden op Texel. Wanneer de aanwezige akkerlanden worden omgevormd tot grasland, en graslanden minder intensief worden gebruikt, dan kunnen de botanische waarden toenemen en kan de functie voor weidevogels en foeragerende vogels worden vergroot.

Nadere uitwerking van de beheer- en reservaatgebieden vindt plaats in het kader van het ‘*Texel-convenant*’. Dit convenant heeft tot doel een meer integrale aanpak van de problematiek van de landbouw, het natuur- en milieubeheer en de natuurontwikkeling op Texel. De aanpak vindt plaats op projectniveau. Het convenant doet uitspraken over de lokalisering, begrenzing en oppervlakte van reservaat-, beheers- en natuurontwikkelingsgebieden *binnen* de ecologische hoofdstructuur. Verder komen aan de orde de handhaving van de wisselteelt (inclusief bloembollenteelt), het huidige grasland-areaal (4.000 ha) en het randenbeheer. Deze ontwikkeling is mede afhankelijk van het economisch toekomstperspectief van de landbouw in het kader van het (veranderend) Europees landbouwbeleid.

Het convenantoverleg Texel fungeert als informatie- en overlegplatform. Het heeft geen besluitvormende bevoegdheden. Binnen het Convenantoverleg Texel participeren de direct (zakelijk) betrokkenen, waarbij vooral over de (ruimtelijke) verdeling van vastgestelde hectaren wordt gesproken (volgens de ‘ruime-jasmethode’). Het aspect waterhuishouding speelt hierin alleen indirect een rol. Gebieden die interessant zijn voor reservaatvorming en/of natuurontwikkeling kenmerken zich veelal door een bijzondere waterhuishouding, bodemsamenstelling en/of hoogteligging. Bij de samenstelling van de ‘zoekgebieden’ (en in de toelichting op het Bestemmingsplan Buitengebied) is dit niet expliciet een uitgangspunt geweest. Wel zijn met name kwelgebieden geselecteerd: zoete kwelgebieden in de binnenduinrand, en zoute kwelgebieden langs de Waddendijk. Dit veelal omdat deze aansluiten bij bestaande natuurgebieden/reservaten en daarvan een afronding vormen.

Het Begrenzingsplan Texel (provincie Noord Holland, 1998) vormt een basis voor het convenantoverleg. Het plan geeft de achtergronden voor de begrenzing van de beheergebieden, de reservaatgebieden en de natuurontwikkelingsgebieden op Texel. Met de begrenzing van de gebieden wordt het op basis van vrijwilligheid mogelijk beheerovereenkomsten af te sluiten en grond te verwerven in het reservaat- en natuurontwikkelingsgebied. Deze mogelijkheden hebben ten doel ‘de duurzame instandhouding, herstel en ontwikkeling van natuur- en landschapwaarden, met name *binnen* de ecologische hoofdstructuur’.

Daarnaast wordt door de Vereniging voor Agrarisch Natuurbeheer en de werkgroep Landschapszorg Texel getracht via agrarisch natuurbeheer (randen, soorten, nesten) tot natuurproductie en verbetering van de landschappelijke kwaliteit van de polders te komen. Ook agrarisch natuurbeheer op perceel-niveau is in ontwikkeling. Met name voor de instandhouding van kenmerkende cultuurlandschappen en grondwaterbeschermingsgebieden kan agrarisch natuurbeheer een mogelijkheid bieden, ook buiten de ecologische hoofdstructuur.

3.2 Conclusies

Het onderwerp ‘Integraal Waterbeheer’ op Texel speelt zich tot nog toe af binnen verschillende planvormen en organisaties. Dit meestal als (sectoraal) deelonderwerp van diverse grondgebruiksvormen of binnen de planning van de ruimtelijke inrichting, maar daaraan ondergeschikt.

Er is een Overlegorgaan Nationaal Park i.o. voor het duinbeheer, een Zoet-zoutoverleg om de aspecten van zoet-zoutovergangen te bespreken, en een Convenantoverleg Texel voor de invulling van beheers-, reservaat- en natuurontwikkelingsgebieden in de polders binnen de provinciale ecologische hoofdstructuur.

De conclusie is dat een gezamenlijk gevoelde watergerichte probleemstelling of doelstelling (nog) ontbreekt, evenals een voor waterbeheer geschikte overlegstructuur die het gehele eiland omvat.

4. Actoren en belangenanalyse

4.1 Algemeen

In dit hoofdstuk staat de vraag centraal: ‘wie’ spelen op Texel een rol in integraal waterbeheer, ‘wat’ zijn de knelpunten die zij daarbij ervaren (smal of breed/complex), ‘welke’ oplossingen en allianties ziet men daarvoor, en ‘in hoeverre’ wil/kan men daaraan bijdragen.

De diepte-interviews met de meest betrokkenen geven een eerste indruk van de betrokken actoren, de posities van deze actoren in het actorenveld en de mate waarin het onderwerp ‘Water op Texel’ als knelpunt wordt ervaren. Te meer daar het voor velen een relatief nieuw onderwerp is. Waar liggen knelpunten en bedreigingen, en waar liggen kansen en overeenkomsten? Is er (al) een gezamenlijke ‘probleemperceptie’ (waarneming), of een gezamenlijk toekomstbeeld?

In zijn algemeenheid zijn er drie benaderingswijzen bij een actoren- en belangenanalyse. Het onderscheid is of men gericht is op ‘het (eigen) belang’, ‘de (politieke) positie’ of ‘het (kennis) netwerk’. Deze drie benaderingswijzen hebben meer in detail de volgende kenmerken:

- A. Accent op directe belangen:
De actoren worden gezien als direct *belanghebbenden/gebruiker*, die door eigendom een direct (commercieel of waterhuishoudkundig) *eigen belang* hebben bij een (probleem-) situatie, bijvoorbeeld bij de verbetering van *hun* situatie. Het betreft concreet agrarische ondernemers (akkerbouw, veehouderij, bollenteelt, tuinbouw) veelal aangesloten bij de koepelorganisatie WLTO, toeristische ondernemers en de terreinbeherende organisaties (Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Defensie);
- B. Accent op politieke of beleidsmatige posities:
Tussen actoren of organen die *bestuurlijk verantwoordelijk* zijn spelen zich beleidsmatige en *politieke zaken* af (positiebepaling). Het betreft het waterschap, het hoogheemraadschap, de gemeente, de provincie, ministeries. Daarbinnen functioneren diverse (beleids-)afdelingen, die ook te kenmerken zijn als (aparte) actoren met ‘eigen’ belangen, bijvoorbeeld vanuit ruimtelijke ordening, milieu, gemeentewerken, waterbeheer, werkenbeheer, planvorming, e.d. Onderscheidend hierbij zijn ondermeer een open of een gesloten bestuurstijl;
- C. Accent op kennisnetwerk:
De actoren worden gezien als *betrokkenen*, die als bewoner, gebruiker of organisatie binnen een *persoonlijk of zakelijk (kennis-) netwerk* geïnteresseerd zijn in verbetering van de *algemene situatie*. Het betreft naast de organisaties van direct belanghebbenden (landbouw, natuur), ook organisaties die door aard en positie de rol van bemiddelaar of beïnvloeder (kunnen) vervullen. Het betreft ondermeer Ecomare, Stichting VVV Texel-Promotie, Werkgroep Landschapszorg Texel, Vereniging voor Agrarisch Natuurbeheer, Texelse Vereniging van Logiesverschaffers, Texels Verbond van Ondernemers.

Onderstaande actoren-analyse heeft primair betrekking op de benaderingswijzen A en C. Elementen uit de interviews zijn dan ook verwerkt in voorgaande inhoudelijk gerichte hoofdstukken vanuit de rol van actoren als ‘kennisnetwerk’.

Vanuit het ‘eiland-denken’ is benadering C essentieel om de onderlinge relaties en afhankelijkheden goed in beeld te krijgen en ook *gezamenlijk* naar oplossingen voor knelpunten te kunnen zoeken (bewustwordingproces). Dit kan plaatsvinden aan de hand van een bredere discussie over deze Verkenning.

4.2 Betrokken overheden of overheidgestuurde organisaties

Vanuit een historisch gegroeide ontwikkeling zijn bevoegdheden ten aanzien van ‘water’ in de loop der tijd ondergebracht in diverse organisaties met een wettelijk-bestuurlijke taak. In bijlage 4 worden de algemene wettelijke kaders en taken op het gebied van waterbeheer beschreven.

Het waterschap Hollands Kroon heeft op Texel de zorg voor de oppervlaktewater*kwantiteit* (waterlopen, oevers, stuwen, gemalen). Het beheer van het *grondwater* is geen directe taak van het waterschap. Wel is er sprake van *indirect* grondwaterbeheer over het ondiepe (freatisch) grondwater, dat beïnvloed wordt door het peilbeheer van het naastliggende oppervlaktewater. De provincie Noord-Holland heeft formeel de zorg voor het passief (diepe) grondwaterbeheer. Voor het waterschap is het diepe grondwater verder van belang in verband met de berekening van de kwel en inzijing in de verschillende polders op het eiland (waterbalans).

Het hoogheemraadschap Uitwaterende Sluizen heeft op Texel de zorg voor de Waddendijk, de secundaire waterkeringen en de oppervlaktewater*kwaliteit* (rioolwaterzuivering, lozing). Het beheer van waterboezems behoort ook tot de taak van het hoogheemraadschap, maar dit speelt op Texel geen rol.

Rijkswaterstaat verzorgt de waterkerende functie van de duinen en de instandhouding van de kustlijn. Verder is RWS verantwoordelijk voor het beheer van de Waddenzee (waterkwaliteit e.d.).

Het Provinciaal Waterleidingbedrijf Noord-Holland (PWN) is als ‘overheids-nv’ (met de provincie als aandeelhouder) verantwoordelijk voor de aanvoer en distributie van het drinkwater ‘tot de kraan’.

De gemeente Texel is verantwoordelijk voor de ‘stedelijke’ afwatering (regenwater en grondwaterpeil onder de aaneengesloten bebouwing), en voor de afvoer van het afvalwater via het rioleringsstelsel tot aan de rioolwaterzuiveringinstallaties van het hoogheemraadschap. Verder is de gemeente als algemeen-bestuursorgaan bevoegd op andere beleidsterreinen (bestemmingsplan, woningbouw, recreatie e.d.). Ook hierin spelen wateraspecten.

De provincie Noord-Holland bepaalt via streekplan, waterhuishoudingplan en milieubeleidplan op hoofdlijnen de inrichting van het landelijk gebied. Ze houdt als procesregisseur in voorwaardenscheppende zin toezicht op lokale en regionale ontwikkelingen. De provincie is (zoals vermeld) tevens grondwaterbeheerder.

In het algemeen kan men stellen dat organen van algemeen bestuur (gemeente, provincie) en van functioneel bestuur (waterschap, hoogheemraadschap) van *bestuurcultuur* verschillen. Ook de culturen tussen de vakgebieden ruimtelijke ordening, milieu en waterbeheer wijken sterk van elkaar af. Voor de communicatie in het Masterplan-proces is dit een aandachtspunt.

Uit de diepte-interviews blijken de volgende gezichtspunten ten aanzien van integraal waterbeheer op Texel:

De gemeente Texel (RO, milieu, gemeentewerken) wil/noemt:

- een ‘Duurzaam eiland’ (duurzaam toerisme en landbouw, integraal waterbeheer, agrarisch natuurbeheer, natuurontwikkeling)
- de burger actief bij het beleid betrekken
- kostenreductie bij riolering buitengebied bereiken
- de economie van het eiland consolideren en denken over andere activiteiten (‘vierde poot’)
- het bestemmingsplan buitengebied als uitgangspunt (scheiding van functies)
- de vastgestelde waterpeilen als uitgangspunt (peilbesluiten)
- realisatie van het provinciaal natuurbeleidplan (natuurontwikkelingsgebieden); het aspect waterhuishouding speelt daarbij geen expliciete rol
- relatielofgebieden volgens de ‘ruime-jasmethode’ in het hele poldergebied (gemaximaliseerd)
- 4000 hectare grasland (in wisselteelt) handhaven
- een beheer- en inrichtingplan voor (alleen) de duinen, exclusief binnenduinrand
- meer denken in watersystemen en waterketens
- gezamenlijke exploitatie van leidingen en/of gezamenlijke (water)heffingen
- tegengaan riooloverstorten en ongezuiverde lozingen (door meer rioolaansluitingen en individuele afvalwaterbehandeling IBA’s)
- meer berging van rioolwater bij zware regenval (realisatie bergbezinkbassins)
- realiseren gescheiden rioolstelsels waardoor meer infiltreren van schoon hemelwater naar grondwater

Het waterschap Hollands Kroon (Plannen en Projecten) wil/noemt:

- een Masterplan Texel, met water (meer) als 'drager' van economische activiteiten en natuur
- uitbreiden met waterhuishoudkundige herinrichting van gebieden
- concrete projecten voor natuurontwikkeling/waterbeheer
- de binnenduinrand als gebied met functieveranderingen
- het toenemend verhard oppervlak door omzetting van campings in vakantiewoningen
- de landbouw met watertekorten in de zomer (vaste normen zomer- en winterpeilen)
- het effluentgebruik van de RWZI Evertsekoog en andere RWZI's
- de waterbalans/waterbuffering door vertraging van de waterafvoer (waterretentie)
- de verschillende definities van het begrip 'Natuur'

Het hoogheemraadschap Uitwaterende Sluizen (Werkenbeheer, Waterbeheer) wil/noemt:

- de afvalwaterketen optimaliseren tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten (benchmarking)
- optimalisatie van de afvalwaterketen door afstemming met de gemeente van opslag- en pompcapaciteiten
- saneren ongezuiverde lozingen buitengebied volgens het provinciaal ontheffingenbeleid
- discussie over voordelen van afkoppelen van hemelwater en gebruik van grijswater
- nuttig en rendabel gebruik zuiveringseffluent RWZI
- veiligheid tegen wateroverlast (dijkenbeheer met aandacht voor natuurwaarden en extensief beheer)
- schoon water en goed ingerichte/onderhouden watersystemen; voldoende water in de sloot
- waterkwaliteit moet aansluiten bij geldende kwaliteitsnormen/natuurdoeltypen (soms zoet, soms brak)
- beschermen van wateren tegen vervuiling met meststoffen en bestrijdingsmiddelen (middels overeenkomsten)

De provincie Noord Holland (Water en Groen) wil/zegt:

- duurzame ontwikkeling van bouwen, landbouw, natuur, recreatie en toerisme
- grondwaterbeheer is alleen nog in relatie met oppervlaktewater aan de orde (aansturing waterschappen)
- dat een Groot Geohydrologisch Onderzoek Texel (GGOT) in uitvoering is
- dat tot nog toe de makkelijke projecten zonder botsende belangen zijn uitgevoerd
- het grondwatersysteem Texel heeft overeenkomsten met de Haarlemmermeerpolder (diepe ontwatering, zoute kwel)
- dat de verbetermogelijkheden op Texel daardoor beperkt zijn
- wil het gebiedsgericht beleid coördineren

Rijkswaterstaat (onderdeel van het Ministerie van V&W) zegt/noemt:

- dat door flexibel kustbeheer de zoet/zout-grens van het grondwater zeewaarts of landinwaarts kan opschuiven
- in het kader van de PKB-Waddenzee zijn compenserende maatregelen mogelijk om de harde zoet/zoutgrens van de dijken te verzachten, natuurontwikkeling is in dat kader mogelijk
- dat de waterkwaliteit van, en lozingen op, de Waddenzee onder haar beheerstaak vallen

Provinciaal Drinkwaterbedrijf PWN (nutsbedrijf, overheids-nv) wil/zegt:

- dat drinkwateraanvoer plaats vindt via dubbele pijpleiding onder het Marsdiep
- dat onder de Hooge Berg een strategische watervoorraad beschikbaar is voor calamiteiten
- het zomergebruik (toeristenseizoen) reeds gedurende de winter aanvoeren (piek afvlakken)
- dat op termijn een gezamenlijk Waterbedrijf (Waterspoor) denkbaar is
- een discussie over voordelen en nadelen van een tweede waterleidingsstelsel (B-water)

4.3 Betrokken particulieren en organisaties

Op het eiland zijn veel ondernemers en burgers die direct of indirect met het onderwerp 'Water' te maken hebben, of te maken krijgen.

De WLTO vertegenwoordigt als standsorganisatie een groot deel van de agrarische sector op het eiland, die het grootste deel van het eiland bedrijfsmatig exploiteert. Landbouw staat - naast toerisme en visserij - als economische activiteit op het eiland centraal. Er staan echter grote veranderingen voor de deur als het Europees landbouwbeleid zich meer gaat richten op wereldmarktprijzen. De agrarische sector op het eiland is divers: melkvee, schapen, bollenteelt, aardappelteelt. Elke sector en elk perceel stelt zijn specifieke eisen aan de waterhuishouding (waterpeil, kwaliteit). De geringe grondmobiliteit is een probleem.

Vereniging Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer zijn natuurterrein-beherende organisaties. Staatsbosbeheer is vooral op het westelijke deel van het eiland actief (duinen, binnenduinrand); Natuurmonumenten vooral in het oostelijke deel en middengedeelte (wadkant, Polder Waal en Burg). Het behoud van de bestaande en de ontwikkeling van nieuwe natuurgebieden staan bij beide organisaties centraal. Beide organisaties hebben daarbij ruimtelijke scheiding van de functies landbouw en natuur voor ogen.

De Vereniging voor Agrarisch Natuurbeheer Texel en de Werkgroep Landschapszorg Texel pleiten voor een minder scherpe scheiding (ruimtelijk en/of economisch) van de functies landbouw en natuur. Verder bepleiten zij meer aandacht voor milieuaspecten en meer aandacht voor landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten, gedeeltelijk als economische activiteit.

De Texelse Vereniging van Logiesverstrekkers, Recron-TEXEL, VVV-TEXEL en het Texels Verbond van Ondernemers zijn in sterke mate betrokken bij de belangrijkste economische pijler onder het eiland: het toerisme. Hierbij speelt zowel het watergebruik in consumptieve zin (drinkwater, rioolwater), als het ruimtegebruik met zijn waterhuishoudkundige randvoorwaarden een rol. Duurzaam watergebruik staat centraal op de agenda binnen het project Duurzaam Toerisme Texel.

Uit de diepte-interviews met bovengenoemde actoren blijken de volgende gezichtspunten met betrekking tot integraal waterbeheer op Texel:

De agrarische sector (WLTO) wil/zegt:

- er zou een nieuwe landbouwvisie voor Texel gemaakt moeten worden
- het huidige polder/grondwaterpeil handhaven: liever te droog en diepe ontwatering (vroeg gras), dan te nat en te zout. De landbouw kan geen extra verbraking op het eiland toestaan (inlaat gebiedsvreemd water is niet wenselijk)
- ten opzichte van andere landbouwgebieden in Nederland valt de droogteschade op Texel wel mee. In de zomer is (extra) water van goede kwaliteit welkom. Er zijn enkele projecten ter verbetering van de waterhuishouding (RWZI-effluent Evertsekoog aanwenden, water Moksloot omleiden, buffering duinwater, doorstroming verbeteren, brak water rechtstreeks lozen op Waddenzee)
- heeft moeite met verdere afname van het landbouwareaal (op basis van vrijwilligheid). Er verdwijnt meer landbouwgrond dan in het Texel-convenant is afgesproken: 30 hectare golfbaan is eigenlijk ten behoeve van de functie natuur
- de landbouw mag niet meer inleveren op de economische productiefunctie

Staatsbosbeheer wil/zegt:

- in de duinen niet de hoogste grondwaterstand omhoog, maar de gemiddelde laagwaterstand in de zomer omhoog (minder fluctuatie)
- kustafslag en -aangroei hebben effecten op het grondwaterpeil
- afstroming van het water uit (natte) duinvaleien via de Moksloot naar zee vindt vertraagd plaats (drempels/duikers). Eventueel te gebruiken als (kalkrijk) landbouwwater
- meer natte natuur in de binnenduinrand (reservaatgebied) kan een (retentie-)functie hebben voor de landbouw
- de grondwaterstand in de bossen kan niet omhoog vanwege de wortelzone. Wel neerslagwater langer na te leveren
- het Overlegorgaan Nationaal Park is in de fase van onderlinge verkenning en afstemming. Er wordt een beheers- en inrichtingsplan opgesteld. Overleg vindt onder meer plaats met/over de inliggende campings
- behoud van het cultuurlandschap betreft vooral de culturelementen tuinwanden, kolken, boeten en dijken

Vereniging Natuurmonumenten wil/zegt:

- geen verdere verdroging van haar natuurterreinen in de polders door te lage polderpeilen
- een structurele aanpak van de waterbeheersing via gebiedsgericht beleid is nodig
- natuurterreinen in eigendom zijn daarbij uitgangspunt
- vermindering van bestrijdingsmiddelen en meststoffen in het polderwater
- omleiding van hoofdontwatering in polder Waal en Burg is vanuit natuurbehoud gewenst
- samen met Staatsbosbeheer en vernieuwers binnen de landbouw zoeken naar nieuwe (natuur) arrangementen voor toerisme

De Vereniging voor Agrarisch Natuurbeheer Texel wil/zegt:

- dat agrariërs zelf verantwoordelijkheid nemen voor behoud en ontwikkeling van landschapsnatuur en het cultuurlandschap op basis van een duurzame, economisch gezonde land- en tuinbouw. Te veel natuurreservaten op het eiland moet voorkomen worden. Zij richt zich op randenbeheer en natuurproductie (weidevogels, slootkanten)
- verwerving van percelen in reservaat- en beheersgebieden en het (agrarisch) natuurbeheer daarvan is een wens
- de landbouwvisie Texel (1992) is achterhaald ondermeer door het EU-beleid en het mestbeleid. Dit treft vooral de melkveehouderij
- het landbouwproductie-areaal mag niet wezenlijk worden aangetast. Bufferzones voor natuurreservaten moeten daarom binnen de begrensde gebieden vallen

De Werkgroep Landschapszorg Texel wil/zegt:

- het eiland heeft zijn ruimtelijke begrenzing. Knelpunt is dat 1 hectare meer natuur ook 1 hectare minder landbouw betekent
- de schaalvergroting in de landbouw gaat door (pootaardappelen, consumptieaardappelen). De vraag is of de afgesproken 4.000 ha grasland handhaafbaar is
- men denkt op Texel vrijwel niet in termen van verweving van functies en agrarisch natuurbeheer. Het RO-beleid is daarin niet stimulerend
- het eiland kan zich profileren met 'duurzaamheid', ook wat betreft agrarische producten en productiemethoden (kleinschaliger, biologisch, gericht op toegevoegde waarde, streek-eigen). Duurzaamheid geldt ook voor de waterkwaliteit (precisie-landbouw aangaande meststoffen en bestrijdingsmiddelen) en waterhuishouding (waterretentie, perceelgebonden peilbeheer)

De toeristische sector wil/zegt:

- via bedrijfsmilieuzorg en de milieubarometer wordt getracht efficiënter met grondstoffen om te gaan: water, afval, elektriciteit (project Duurzaam Toerisme Texel). Regenwateropvang, grijswater en eventueel kwelwater voor toiletspoeling gebruiken, waterbesparende kranen toepassen, waterboekhouding invoeren
- voorlichting aan gasten en ondernemers over duurzaam gebruik/gedrag is een haalbare stap. Ecomare kan daarin een functie vervullen: de waterzaal vervult een voorlichtingfunctie
- er is in de zeventiger jaren gekozen voor concentratie van de verblijfsrecreatie in de binnenduinstrand (grondslag, nabijheid strand en duinen). Het realiseren/verplaatsen van logiescapaciteit naar elders op het eiland is niet in discussie geweest. Binnenkort wordt een nieuwe toeristische visie opgesteld, mede op grond van duurzaam toerisme en duurzaam watergebruik
- natuur moet toeristisch voor Texel een belangrijke trekker worden: Texel natuureiland. Nieuwe natuurgebieden zijn welkom, mits toegankelijk voor publiek
- de polder/het landschap wordt deel van het toeristisch product, bijvoorbeeld brede aantrekkelijke watergangen voor kanorecreatie, aantrekkelijker landschap in het poldergebied
- de golfbaan was voorheen landbouwgrond, nu een afwisselend landschap met natuurwaarden, mede door de waterhuishouding. Natuurbeschermingorganisaties zien dat niet als natuurontwikkeling.

4.4 Conclusies

Uit bovenstaand overzicht van belangen, uitspraken en suggesties blijkt een aantal verschillende ontwikkelingen in de meningvorming, en ook knelpunten op het gebied van ruimtelijke ordening, waterhuishouding en de bestuurlijke organisatie. Een gezamenlijk gevoelde probleemstelling of doelstelling ontbreekt (nog), evenals een voor integraal waterbeheer geschikte overlegstructuur.

Belangentegenstelling - of verschil van inzicht - is er bijvoorbeeld aangaande de omvang van het landbouwareaal, het natuurareaal en het recreatieareaal (bijv. golfbaan) in verband met de definities, de begrenzingen en de overgangsgebieden. Dit heeft ondermeer te maken met de begrippen 'scheiding' of 'verweving' van functies, zowel ruimtelijk als economisch en ecologisch. Dit houdt ook verband met de waterhuishouding vanwege de gewenste (hogere) waterpeilen en waterkwaliteit (vervuiling, verbraking). De verschillende actoren in dit veld zijn dus van elkaar afhankelijk om tot duurzame oplossingen te komen.

Anderzijds zijn er ook raakvlakken waar de diverse actoren en belangen elkaar in positieve zin kunnen treffen, gericht op een gezamenlijk gevoeld voordeel ('synergie'). Voorbeelden daarvan zijn het vasthouden of opslaan van water ten behoeve van natuur én landbouw. Genoemd zijn buffering van water in het duingebied en onder de Hooge Berg, aanwenden van water van de Moksloot en het RWZI-effluent.

Verder het profileren van het eiland als 'Duurzaam Texel' of 'Texel Natuureiland' (imago) met toegevoegde waarde wat betreft toerisme en landbouwproducten. De logiesverstreckende bedrijven zouden kunnen overgaan tot het exclusief gebruiken van Texelse (biologisch geteelde) producten. In het kader van Duurzaam Texel of Texel Natuureiland past ook (meer) aandacht voor landschapbehoud of -ontwikkeling (polders, Hooge Berg) en cultuurhistorie. De landbouwsector kan daarin een grotere rol vervullen.

De verschillende actoren en belangen hebben elkaar dus nodig, zowel om de knelpunten gezamenlijk op te lossen, als om de kansen gezamenlijk te ontwikkelen. De realisatie daarvan vereist een discussie over de facetten Water, Ruimte en Economie.

In hoofdstuk 5 'Nut of noodzaak Masterplan?' wordt daarop verder ingegaan.

5. Nut of Noodzaak Masterplan?

5.1 Knelpunten op meerdere schaalniveau's

In dit hoofdstuk moet worden bepaald of de waterhuishoudkundige problematiek op Texel van zodanige aard is dat er een Masterplan Water voor Texel moet komen, en wat dan de inhoud van dat Masterplan-proces moet zijn.

Bekeken wordt wat de *noodzaak* is van een Masterplan (bijvoorbeeld omdat de gesignaleerde knelpunten niet binnen bestaande organisatiestructuren zijn op te lossen), of wat het *nut* van een Masterplan-proces kan zijn. Het nut (of de wenselijkheid) is de meerwaarde die door het Masterplan kan ontstaan, bijvoorbeeld doordat kostenbesparingen kunnen worden gerealiseerd, natuurontwikkeling een stimulans krijgt, of een impuls aan diverse economische functies op het eiland kan worden gegeven.

Uit de voorgaande hoofdstukken zijn als signalen de volgende ontwikkelingen, knelpunten en/of kansen te selecteren. Deze liggen:

- a. op het ruimtelijk vlak. De verhouding tussen landbouwareaal, natuurareaal en recreatie (scheiding, verweving);
- b. op het waterhuishoudkundig vlak. Wel of geen grondwaterstandverhogingen, opschuiven van de zout-zoetgrens;
- c. op het bestuurlijk-organisatorische vlak. De diverse verantwoordelijkheden.

Deze ontwikkelingen, knelpunten en/of kansen liggen bovendien op drie *schaalniveau's*:

1. externe ontwikkelingen;
2. het eiland als eenheid;
3. projectniveau.

Meer in detail zijn genoemd, al of niet in onderling oorzakelijk verband:

1. Op het niveau van *externe ontwikkelingen* (van buiten Texel):
  - a. het optreden van zoute kwel vanuit de Waddenzee en de Noordzee
  - b. het optreden van verzilting door de ondiepe grondwaterlens
  - c. het veranderend Europees landbouwbeleid (Wereldhandelsverleg WTO)
  - d. de veranderende neerslagintensiteit vereist aanpassing van de waterhuishouding
  - e. de zeespiegelrijzing vereist aanpassing waterhuishouding (zoute kwel neemt toe)
2. Op het niveau van *het eiland als eenheid* :
  - a. er is structurele droogteschade in de landbouw en verdroging van natuurgebieden
  - b. een drinkwater-piekgebruik in de zomer, idem pieklozing rioolwater (capaciteit-kostenrelatie)
  - c. de waterverdeling over de verschillende gebruikers/belangen
  - d. behoud van het landbouw-productievermogen/areaal
  - e. ontwikkeling van (nieuwe) natuurgebieden
  - f. de uitspoeling van landbouwstoffen (waterkwaliteit)
  - g. een opschuivende zout-zoetgrens voor natuurontwikkeling
  - h. toeristische product vernieuwing stelt eisen aan ruimte en water (Texel Natuur)
  - i. belangentegenstellingen vanuit natuur en landbouw (grondclaims, waterpeil, watergebruik)
  - j. er zijn veel betrokken overheden met taken in elkaars verlengde (afhankelijkheid)
3. Op het niveau van enkelvoudige *projecten*:
  - a. kostenreductie is mogelijk door integratie (ketengedachte, waterspoor, zuiveringbedrijf)
  - b. reductie van ongezuiverde lozingen in het buitengebied (IBA's voor perifere woningen)
  - c. riooloverstorten voorkómen, bergbezinkbassins realiseren
  - d. optimalisatie van het aantal en de kosten van rioolwaterzuiveringen (centralisatie)
  - e. drinkwaterinjectie voor zomergebruik in de Hooge Berg
  - f. waterafkoppeling in het stedelijk gebied en op toeristische bedrijven (duurzaamheid)

De problemen/knelpunten die op de verschillende schaalniveau's liggen, zullen ook op verschillende schaal/wijze moeten worden aangepakt. Daarbij kan het zijn dat bepaalde knelpunten van een hoger schaalniveau (1 of 2) nog niet als probleem worden ervaren. Dit is het verschil in probleemperceptie. Door middel van deze Verkenning worden de problemen en oplossingen breder gecommuniceerd, zodat een zelfde probleemperceptie kan gaan ontstaan.

Een aantal problemen zijn enkelvoudig door één of twee verantwoordelijke actoren op te lossen. Voor andere problemen is een meer *collectieve* aanpak wenselijk of zelfs noodzakelijk.

5.2 Aanpak op *project-* of op *gebiedsniveau*

De vraag die in het verlengde van bovenstaande (voorlopige) lijst ligt, is of deze activiteiten/knelpunten op projectniveau opgelost kunnen/moeten worden (veelal met *generiek beleid*), of dat daarvoor *specifiek beleid* nodig is. Dat specifieke beleid vindt veelal geïntegreerd en op gebiedsniveau plaats, bijvoorbeeld vanwege de grote samenhang (technisch, organisatorisch, financieel) in relatie tot de specifieke gebiedsomstandigheden op Texel.

Deze twee benaderingswijzen op verschillend schaalniveau hebben ook te maken met de wijze waarop naar onderstaande vier aandachtsvelden wordt gekeken, of de mate waarin een onderlinge afhankelijkheid wordt gezien.

Figuur 3: Aandachtsvelden

1. Belanghebbende actoren	4. Betrokken overheden/verantwoordelijkheden
2. Enkelvoudige projecten	3. Gebied/watersysteem Texel

A. Projectgerichte aanpak (volgorde 1-2-3-4)

Vanuit individuele Belanghebbende actoren (1) wordt gekeken naar Enkelvoudige projecten (2), die vervolgens zijn te plaatsen binnen het grotere Gebied/watersysteem Texel (3), waarvoor één of meer Betrokken overheden (4) verantwoordelijk zijn.

Het probleem/initiatief ligt bij de direct inhoudelijk *Belanghebbende actoren*.

B. Gebiedsgerichte aanpak (volgorde 4-3-2-1)

Vanuit de Betrokken overheden/verantwoordelijkheden (4) voor het Gebied/watersysteem Texel (3) wordt gekeken naar mogelijke (integrale) Projecten ter verbetering (2), die in samenwerking met Belanghebbende actoren (1) tot realisatie worden gebracht.

Het probleem/initiatief ligt bij de *Betrokken overheden*.

De nut of noodzaak-discussie voor een Masterplan-proces moet zich in dit veld afspelen. De centrale vraag daarbij is of knelpunten of verbeteringen in het 'Gebied/watersysteem Texel' zodanig van omvang of complexiteit zijn (aantal aspecten, aantal actoren, aantal interferenties), dat daarvoor een gebiedsgerichte aanpak gewenst is, zich uitend in de 'nut of noodzaak' tot samenwerking.

De keuze voor één van deze twee wijzen van aanpak hangt onder meer samen met:

- de urgentie van aanpak van een problematiek op korte termijn (incidenteel, smal), of het bereiken van doelstellingen/ambities op lange termijn (structureel, breed, duurzaamheid);
- de economische kosten en baten van het probleem en de oplossing (landbouwtoekomst);
- de mate van 'draagvlak' en/of 'belang' bij de bevolking of de direct betrokken actoren;
- de mate waarin projecten invloed op elkaar hebben;
- de mate waarin betrokken overheden gezamenlijk op kunnen/willen treden (belang, aanzien);

- de mogelijkheden van generiek of specifiek beleid (instrumenteel, financieel);
- de termijn waarop men ‘resultaten wil zien’, respectievelijk ‘wil scoren’.

Vooraf moet een principiële aanpak worden gekozen, omdat anders niet helder is aan te geven ‘wat’ men op een bepaald moment van ‘wie’ verwacht (procesarchitectuur en procesregie in de eerste fase van het Masterplan). Interactieve besluitvorming is een bewuste manier van werken, waarbij besluitvormingprocessen vooraf zodanig worden vormgegeven, dat individuen, groepen en organisaties die bij de te nemen beslissing belang hebben ook bij de voorbereiding ervan worden betrokken.

5.3 Waarom kiezen voor een Masterplan Water voor Texel

Het *nut* van een grotere samenwerking of afstemming volgens een Gebiedgerichte benadering (ad B) is er al gauw, maar is het ook noodzakelijk? De meerwaarde daarvan moet dan duidelijk zijn voor alle actoren, en ook gecommuniceerd kunnen worden.

Een *noodzaak* wordt veelal pas gevoeld als men het gevoel heeft wederzijds sterk afhankelijk van elkaar te zijn. Ook over het *doel* van de samenwerking zal overeenstemming moeten zijn.

Samenwerken is ‘in’, maar niet altijd een ‘must’.

Indien wordt gekozen voor een Projectgerichte benadering (ad A), dan kan het aanpakken van enkelvoudige projecten binnen het *watersysteem* qua sturing worden aangesloten bij de bestaande overlegstructuren: het Zoet-zout-overleg, het Overlegorgaan Nationaal Park voor de duinen en het Texel-Convenant. Deze laatste moet daartoe dan verder worden aangevuld met watersysteemkennis, met name van het waterschap Hollands Kroon.

Voor het aanpakken van enkelvoudige projecten binnen de *waterketen* is in dat geval een aparte overlegstructuur gewenst, op ambtelijk-uitvoerend niveau tussen de gemeente (gemeentewerken, milieu), het hoogheemraadschap (Werkenbeheer/waterzuivering) en het waterleidingbedrijf PWN (exploitatie, distributie). De bestuurlijke besluitvormingslijnen blijven dan intact. Een Masterplan-proces met onderliggende intentie-overeenkomst op bestuurlijk niveau, is daarvoor niet noodzakelijk.

Een structurele aanpak van de verdroging en optimalisatie van het watergebruik voor landbouw en natuur vraagt om een collectieve Gebiedgerichte benadering (ad B). Een projectgerichte aanpak op dat vlak biedt daarvoor te weinig soulaas, hooguit individueel en lokaal, of als een vervolg op een gebiedgerichte aanpak. Het ‘extra’ water uit de duinen of uit de RWZI-Evertsekoog is niet van zodanig volume dat daarmee fundamentele landbouw- en natuurproblemen (verdroging en droogteschade) kunnen worden opgelost. Fundamentele oplossingen liggen in de sfeer van aanpak verdroging, herstel van de grondwaterbel of vergroting van de retentie van oppervlaktewater (vasthouden winterneerslag), gebiedruil (aanpassen peil aan functie of functie aan peil) en het inplaatsen nieuwe economische of landbouwkundige functies.

Verdergaande bestuurlijke samenwerking is aan te bevelen of noodzakelijk, indien:

1. er sprake is van actoren waarvan de belangen (inhoudelijk) tegengesteld zijn;
2. er sprake is van actoren waarvan de belangen (inhoudelijk) in elkaars verlengde liggen (synergie, ‘win-win’);
3. er sprake is van inhoudelijke of financiële optimalisaties (maatschappelijke meerwaarde);
4. de (bestuurlijke) taken en bevoegdheden van de verschillende actoren daartoe aanleiding geven;
5. een nieuwe ruimtelijk-waterhuishoudkundig-economische structuur gewenst is (herinrichting).

De noodzaak voor een Masterplan-proces kan dus liggen in inhoudelijk-oorzakelijke verbanden die tot gezamenlijk gevoelde problemen leiden (bijvoorbeeld verdroging, verbrakking, ongezuiverde lozingen, piekbelasting riolering, gebrek aan doorspoelmogelijkheden), of tot interne belangentegenstellingen rondom water of ruimte (bijvoorbeeld landbouw versus natuur versus toerisme, of ecologie versus economie). Dit naast de meer abstracte beleidsdoelstellingen gericht op ‘duurzaamheid’ en ‘kostenminimalisatie’, en naast eventuele ‘externe ontwikkelingen’, zoals economische tegenwind, veranderend landbouwbeleid, zeespiegelrijzing, klimaatverandering e.d.

Bij een structurele, dus collectieve, aanpak is een Masterplan als afstemmingsplatform een ‘must’.

De keuze voor een Masterplan Water voor Texel vereist een wezenlijke discussie en een uitgebreide communicatie op het eiland, ook over de toekomst van de economie op het eiland in het kader van het Europees landbouwbeleid en het toeristisch beleid. Als men daarvoor kiest, dan kan het Masterplan-proces daarvoor mede het werkkader bieden.

Het eventueel herstellen van de zoetwaterbel onder Texel (voor zover verdwenen en herstel gewenst) is een besluit dat pas plaats kan vinden op grond van de resultaten van het GGOT-onderzoek. Wellicht is daarvoor een herinrichting noodzakelijk, omdat eigendomsgrenzen, waterhuishouding en bestemmingsplan aangepast moeten worden.

Op grond van de bovenstaande analyse is als doelstelling voor het Masterplan te formuleren:

1. het handhaven van het economische inverdienvermogen van het eiland (landbouw, toerisme);
2. het streven naar de ontwikkeling van een duurzame waterketen en een gezond watersysteem op het eiland, onder meer door de waterbalans te optimaliseren, de vervuiling te verminderen en de verzilting van de zoetwatersystemen tegen te gaan;
3. het verbreden van de samenwerking met betrekking tot eventuele andere partijen;
4. het oplossen van enkelvoudige en samenhangende knelpunten, ondermeer op het gebied van natuur- en landschapwaarden;
5. het zijn van een voorbeeld van duurzaam en integraal waterbeheer, en van interactieve planvorming voor andere gebieden in Nederland.

Het is daarbij noodzakelijk aan te geven welke actoren daarbij een rol vervullen en welke procesorganisatie daarbij hoort. In het volgende hoofdstuk wordt daarop ingegaan.

5.4 Conclusies

Gekozen wordt voor een structurele gebiedsgerichte benadering vanuit het watersysteem, waarbij op basis van een watersysteemanalyse (GGOT) meerdere enkelvoudige projecten zullen worden benoemd die door diverse actoren tot stand gebracht gaan worden. Een dergelijke structurele aanpak maakt fundamentele oplossingen mogelijk door bijvoorbeeld het oplossen van droogteschade aan landbouw en natuur, herstel van de grondwaterbel of vergroting van de retentie van oppervlaktewater, gebiedruil (peilen aanpassen aan functie of functie aanpassen aan peilen) en het inplaatsen van nieuwe economische of landbouwkundige functies.

Het Masterplan kan vanuit een gezamenlijke fundamentele aanpak het kader bieden voor deze wezenlijke discussie over de toekomst van de economie en ecologie op het eiland, en tevens voor een uitgebreide communicatie daarover op het eiland met burgers en belanghebbenden.

Daarnaast maakt het Masterplan het mogelijk de waterketen verder te optimaliseren. Dit niet naast - of los van - het watersysteem, maar als onderdeel daarvan. Een aantal optimalisaties en kostenreducties ligt op het overgangsgebied van waterketen en watersysteem, bijvoorbeeld door het afkoppelen van regenwater van wegen en daken en dit rechtstreeks in het grondwater te infiltreren.

De meerwaarde van het Masterplan bestaat uit de beleidsregie en afstemming die wordt gerealiseerd voor diverse projecten op Texel. De invulling van de projecten wordt hierbij niet alleen vanuit vakinhoudelijke wateraspecten beoordeeld, maar ook vanuit de gebruikswaarden voor de belangenorganisaties en belanghebbenden.

6. Gebiedsgericht Masterplan Water voor Texel (organisatie)

6.1 Relatie Ruimte - Water

Bij het opstellen van de gebiedsgerichte planvorming gaat het om een visie op het watersysteem (grond- en oppervlaktewater) en om een visie op de waterketen (drink- en afvalwater) met de onderlinge relaties daartussen. Systeem en keten zijn niet strikt te scheiden. Bovendien zal de watersysteemvisie ‘onderleggers’ moeten bevatten over landbouw, natuur en recreatie.

In zo’n gebiedsgerichte planvorming rondom water - en dus ruimte - speelt al snel de vraag wat de relatie moet of kan zijn tussen de Ruimtelijke Ordening en de Waterlijke Ordening, elk met hun eigen bestuurlijke en ‘planningcultuur’.

Drie stellingnamen zijn daarbij mogelijk:

- A. De huidige functies, eigendomsituatie en *bestemmingsplan zijn uitgangspunten* evenals het begrenzenplan voor natuurontwikkelinggebieden, relatienotagebieden e.d. Eventuele waterhuishoudkundige verbeteringen vinden binnen die randvoorwaarden/uitgangspunten plaats. Dit zal overwegend volgend zijn, op enkelvoudig projectniveau (zie hoofdstuk 5);
- B. Het huidige bestemmingsplan is uitgangspunt, maar essentiële ‘*Waterhuishoudkundige aandachtsgebieden*’ worden daarin ingebracht, zoals gebieden voor grondwater- of oppervlaktewaterretentie, specifieke landbouw-, natuur- of recreatiegebieden. Dit vraagt om gedeeltelijke herziening van het bestemmingsplan. Hierbij kan alleen op deze deelgebieden (‘eilandjes’) sprake zijn van nieuwe initiatieven;
- C. Waterlijke Ordening en Ruimtelijke Ordening zijn *gelijkwaardig (integratie)*. Verbeteringen in de (economisch-ruimtelijke) functies in relatie tot de waterhuishouding worden doorgevoerd, bijvoorbeeld binnen een Herinrichting. Op grond daarvan wordt het bestemmingsplan aangepast.

De keuze uit één van de genoemde drie stellingnamen is pas te maken in de fase van de strategische planvorming (opstellen Waterstructuurvisie), als ook het resultaat van de watersysteem-analyse vanuit het Groot Geohydrologisch Onderzoek Texel (GGOT, 2000) bekend is.

Bovendien hangt de keuze sterk af van de mate waarin door de actoren/belanghebbenden een probleem wordt ervaren, op de korte termijn of op de lange termijn: waterhuishoudkundig of ruimtelijk-economisch. Dit werd in het voorgaande ‘de probleemperceptie’ genoemd.

Op voorhand lijkt stellingname B de meest wenselijke en haalbare variant gezien de uitspraken van de gemeente Texel (“Bestemmingsplan is uitgangspunt” en “Duurzaam Texel is uitgangspunt”). Dit mede in het kader van de gesignaleerde structurele landbouwkundige, ecologische en toeristische knelpunten, zoals verdroging, verbraking, versnippering, veroudering.

6.2 Teamrollen actoren

In de planvormingfase moet *interorganisatorisch* en *interactief* de daadwerkelijke visievorming plaats vinden, bijvoorbeeld door middel van werkconferenties, workshops en uitgebreide communicatie naar betrokken actoren en burgers via de lokale media. Nader inzicht in de beweegredenen van actoren en belangen is dan essentieel. Van belang daarbij is dat alle deelnemers in het interactieve planproces op de hoogte zijn van elkaars positie en rol.

In onderstaande tabel worden de huidige en gewenste rollen voor de actoren en belanghebbenden in het Masterplan-proces aangeduid. Daarbij worden in hoofdzaak vier rollen onderscheiden:

Kernactor:	bezit kennis en bevoegdheden voor integraal waterbeheer;
Faciliterend:	is in staat om nieuwe denkbeelden of nieuwe actoren bij de planvorming te betrekken;
Makelaar:	is in staat denkbeelden en kennis tussen de verschillende actoren uit te wisselen;
Dwarsligger:	heeft gefixeerde denkbeelden die niet (eenvoudig) te veranderen zijn.

Actor	Bevoegdheid/belang	Huidige attitude/rol t.a.v. integraal waterbeheer	Gewenste rol t.a.v. Integraal waterbeheer
Provincie Noord Holland	Gebiedsgerichte planvorming Streekplan/RO Toezicht bestemmingsplannen Waterhuishoudingsplan Grondwaterbeheer Toezicht waterschappen Toezicht gemeente Toezicht milieuvergunningen	Kernactor	Stimulerend Coördinerend Bemiddelend tussen andere kernactoren Faciliterend
Gemeente Texel	Ruimtelijke ontwikkeling Bestemmingsplan Bouw- / aanlegvergunningen Bouw- en woningtoezicht 'Stedelijk' (water-) beheer Rioolbeheer Milieu Economie	Kernactor Veel invloed/initiërend	Kernactor Coördinerend Makelaar naar gebruikers/bouwers Makelaar naar burgers/landbouw Makelaar tussen water-systeem en keten
Waterschap Hollands Kroon	Oppervlaktewaterbeheer Peilbesluiten Keur Verdrogingbestrijding Oeverbeheer	Kernactor Veel invloed/volgend	Kernactor Makelaarsfunctie naar gemeente en landbouw
Hoogheemraadschap Uitwaterende Sluizen	Waterkwaliteit, lozingen Waterbodems Rioolwaterzuivering Dijkbeheer	Kernactor Veel invloed/initiërend	Kernactor Makelaarsfunctie naar gemeente, waterschap, provincie
Prov. Waterleidingbedrijf Noord Holland	Drinkwaterproductie Drinkwaterdistributie Terreinbeheer	Volgend	Kernactor Initiërend Makelaarsfunctie naar provincie
Rijkswaterstaat directie Noordzee, Noord-Holland + directie Noord Nederland + directie Texel	Kustbeheer Beheer Waddenzee Lozing Waddenzee Zout-zoetoverleg	Volgend	Makelaar naar Rijksoverheden
Landbouwbedrijven, landbouworganisatie (WLTO)	Ontwatering/drainage Emissies Grondeigendom Terreinbeheer	Kernactor Veel invloed door grondeigendom/gebruik	Kernactor Activerend, in vroeg stadium betrekken
Natuurterrein-beherende organisaties w.o.: Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten	Grondeigendom Terreinbeheer	Kernactor Initiërend	Kernactor In vroeg stadium betrekken
Natuur-, milieu- en landschapsorganisaties: Vereniging Agrarisch, Natuur-beheer, werkgroep Land-schapszorg Texel, Ecomare	Belangenorganisatie Grondeigendom Educatie, voorlichting	Initiërend Faciliterend	Makelaarsfunctie naar agrarische ondernemers en burgers Faciliterend
Texels Verbond van Ondernemers, Recron-TX, Vereniging van Logiesverstrekkers, Stichting VVV- Texel promotie	Belangenbehartiging (toeristisch) bedrijfsleven, Promotie Texel	Volgend	Makelaarsrol naar achterbannen/actoren Faciliterend
Bewoners/watergebruikers, bewonersorganisaties	Woning eigendom/beheer Afwatering Consument water Vervuiler water (lozingen) Kiezer	Volgend/traditioneel	Activeren, in vroeg stadium betrekken
Industriële bedrijven, toeristische bedrijven	Gebruik industriewater Waterkwaliteit/RWZI Afwatering	Volgend/traditioneel	Activeren, in vroeg stadium betrekken

6.3 Projectorganisatie Masterplan Water voor Texel

Het doel van het Masterplan kan onder meer zijn een Waterstructuurvisie met een ‘Waterkansenkaart’ voor het watersysteem op te stellen. Daarbij wordt per gebiedeenschap de geschiktheid bepaald voor toekomstige hoofd- of nevenfuncties op grond van bodemtypen en waterhuishouding (kwantiteit en kwaliteit). De Waterstructuurvisie kan ook gaan fungeren als toetsingskader of richtinggever voor nieuwe projectinitiatieven. Uitgegaan wordt daarbij van concrete knelpunten en wensen vanuit het eiland. Het zal in een open-planproces met Texelaars worden opgesteld, dus niet alleen ambtelijk. Voor de waterketen kan - als onderdeel of als afgeleide van de Waterstructuurvisie - een Waterketenplan worden opgesteld, waarin de diverse onderdelen van het drinkwatergebruik en de afvalwaterbehandeling ten opzichte van elkaar worden geoptimaliseerd. Daarbij komen zaken aan de orde als weergegeven in bijlage 2 (‘Projectenlijst’) en in bijlage 3 (‘Duurzaamheidsmaatregelen’).

De uiteindelijke Waterstructuurvisie dient als *instrument voor de aansturing* van de feitelijke (geïntegreerde) planvorming en projectrealisatie binnen het watersysteem en de waterketen van Texel. Het moet daartoe een programma gaan bevatten van *concrete maatregelen*: ‘wie’ doet ‘wat’, ‘waarom’ en ‘wanneer’, met financiële, beleidsmatige, juridische en organisatorische gevolgen. Dit vormt het operationeel kader voor de volgende planfase: de Uitvoeringsfase.

Omdat de planvorming voor het Waterstructuurvisie zich tussen organisaties afspeelt op niet-formele, maar op ambtelijke en bestuurlijke grondslag, is het noodzakelijk aan te geven welke partijen bij het planvormingproces betrokken moeten worden, en in welke hoedanigheid of fase. Daarbij is het gewenst de planvorming wel *interactief* met de betrokken professionele actoren te laten plaatsvinden, maar niet noodzakelijkerwijs ‘open’ met alle burgers en bedrijven. Deze kunnen via doelgroepgerichte informatie wel indirect bij het planproces worden betrokken.

Projectmatig en interorganisatorisch werken vereist wel een duidelijke ‘planning van de planning’ (procesarchitectuur). De volgende projectorganisatie met verantwoordelijkheden kan daarbij worden onderscheiden:

	Actoren Masterplan Water voor Texel (watersysteem + waterketen)
Stuurgroep (bestuurders)	Waterschap HK, hoogheemraadschap US, gemeente TX, provincie NH
Projectgroep met werkgroepen (ambtelijk)	Ambtelijke vertegenwoordigers van de diverse beleidsafdelingen HK, US, TX, NH, RWS, PWN
Klankbordgroep (betrokkenen)	WLTO, Vereniging Agrarisch Natuurbeheer, Werkgroep Landschapszorg, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, VVV-Texel, Ecomare, Recron-TX, Logiesverstrekkers-TX, Ondernemers-TX, buurtverenigingen

Nadere toelichting op de projectorganisatie:

- a. Een Stuurgroep voor het Masterplan Water voor Texel, met daarin de vier partners die een formele bestuurlijke verantwoordelijkheid hebben.
Taak: het realiseren van afgesproken doelstellingen, budget vaststellen, afstemmen tussen de verschillende covenant partners, coördinatie van de formele besluitvorming, adviseren over planvorming naar (rijk,) provincie, waterschap, hoogheemraadschap en gemeente, toezicht houden op het project, afstemming tussen de verschillende partijen en producten.
Gezien de inhoud en de schaal van het Masterplan ligt het voor de hand het hoogheemraadschap in deze planvorm een inhoudelijk coördinerende rol toe te kennen, onder voorzitterschap van de bestuurlijk verantwoordelijke gedeputeerde;
- b. Een Projectteam, bestaande uit direct betrokken ambtelijke diensten, ondersteund voor de dagelijkse gang van zaken door een Projectsecretariaat en een onafhankelijke procesleider.
Taak Projectteam: het realiseren van afgesproken doelstellingen in opdracht van het Stuurgroep, budgetbewaking, terugkoppeling naar de Stuurgroep, opdrachtverlening aan uitvoerende (interne) werkgroepen of (externe) bureau’s, kwaliteitscontrole, communicatie naar Klankbordgroep en doelgroepen.

- Taak van de procesleider: als onafhankelijke persoon, niet aan één van de partijen/belangen gebonden, het planproces vormgeven en begeleiden (intermediair, facilitator);
- c. Werkgroepen die nauw omschreven deeltaken uitvoeren. Dit kunnen zijn ambtelijke diensten van betrokken convenant partners en externe adviseurs. Op voorhand kan worden gedacht aan een werkgroep Waterketenoptimalisatie, een werkgroep Watersysteem/waterpeilen/GGOT, een werkgroep Hooge Berg/drinkwaterinfiltratie;
  - d. Een Klankbordgroep, bestaande uit professioneel betrokkenen die een adviserende taak hebben bij de planvorming, en ook specifieke inhoudelijke kennis kunnen inbrengen.
  - e. Betrokkenen in de vorm van organisaties en bedrijven die op enigerlei wijze betrokken zijn bij het Masterplan-proces.

Voor de projectorganisatie moeten procesregels of werkafspraken worden vastgesteld aangaande levering van informatie, beschikbaarheid van (ambtelijke) medewerkers, continuïteit in participatie en terugkoppeling naar de diverse diensten en afdelingen. Van belang is dat deelnemers in het proces met voldoende mandaat van hun achterban kunnen deelnemen. Tevens is een toegesneden communicatieplan van belang richting deelnemers en doelgroepen (burgers, bedrijven).

Het hierna volgende schema Planproces Masterplan Water voor Texel geeft de verschillende planfasen weer geplaatst in de tijd, beginnend bij deze Verkenningsfase en eindigend bij de Uitvoeringsfase. Tijdens het planproces vindt regelmatig terugkoppeling plaats, enerzijds naar de Klankbordgroep (via brainstorm- en overlegsituaties) en naar de bevolking/betrokkenen (via de media), anderzijds richting formele bestuurlijk verantwoordelijke ‘organen’ zoals gemeenteraad, algemene besturen en provinciale staten (via tussenrapportages).

Bij de start van de Waterstructuurvisie zal een meer gedetailleerde werk- en tijdsplanning opgesteld moeten worden, inclusief de namen van de deelnemende organisaties, afdelingen en personen, met de daarbij behorende tijdsbelasting.

Het gezamenlijk doorlopen van een gebiedsgericht planproces kent een aantal aandachtspunten die kritische faalfactoren kunnen worden. Het betreft onder meer:

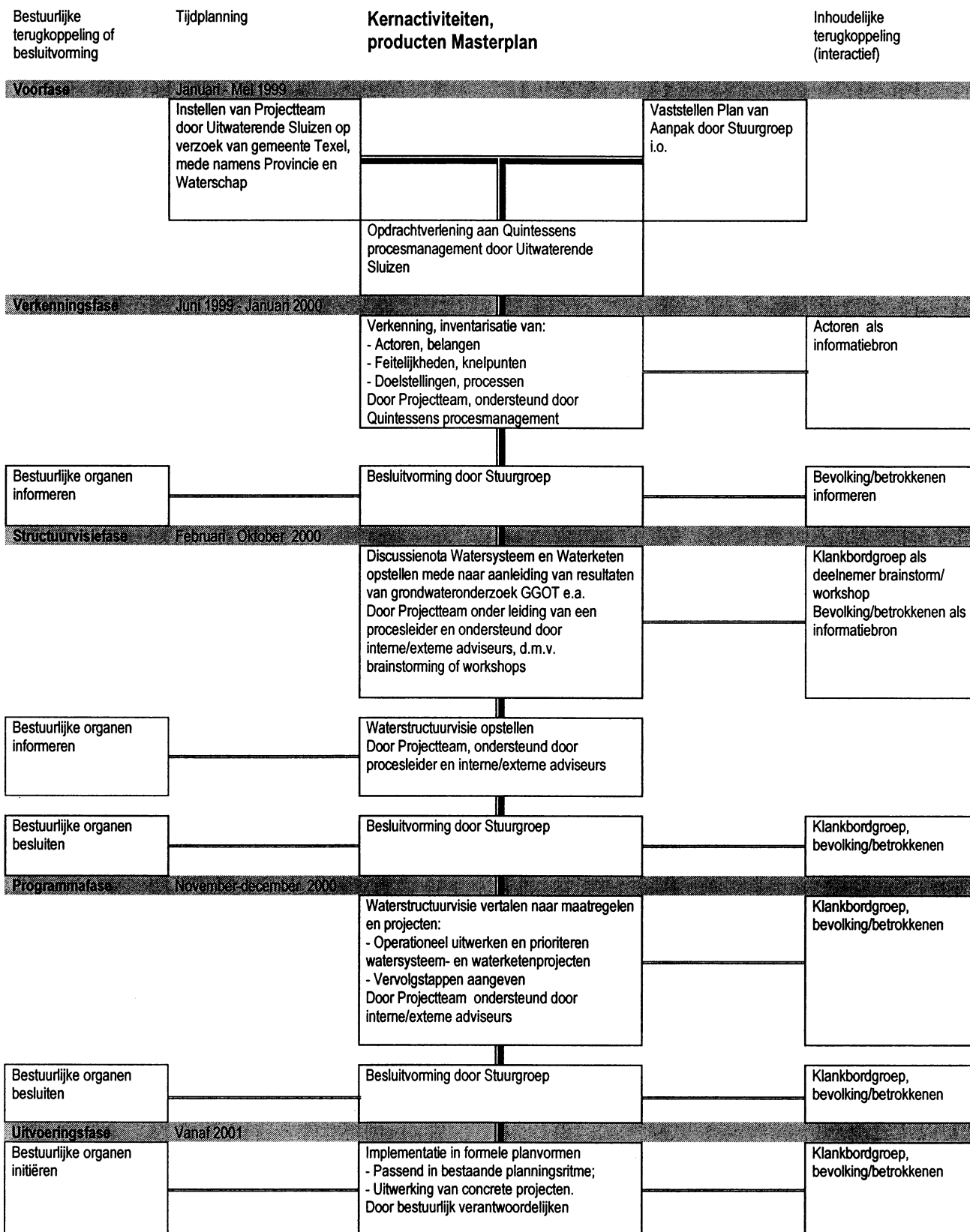
- een te sectorale taakopvatting of prioritering van gebieden (scheiding van functies);
- een te technisch-wetenschappelijke invalshoek;
- een te publieke, te weinig private invalshoek;
- een onvoldoende teamvorming;
- het onvoldoende onderkennen van verschillen in planningculturen;
- een onvoldoende levering van informatie door de afzonderlijke participanten;
- een onvoldoende actieve participatie van bestuurders tijdens het proces;
- onvoldoende terugkoppeling naar achterbannen en organen;
- relevante actoren onvoldoende gemobiliseerd;
- te lange doorlooptijden, ‘stroperigheid’.

Het is de taak van de procesleider om aan deze punten aandacht te besteden, binnen het raamwerk en de afspraken van de bestuurlijke intentieverklaring.

Op deze intentieverklaring wordt in hoofdstuk 7 verder ingegaan.

Planproces Masterplan Water voor Texel

7. Bestuurlijke afstemming, intentieverklaring

7.1 Algemeen

Afhankelijk van de gewenste gebiedsgerichte afstemming zijn er vijf niveau's van samenwerking, respectievelijk soorten overeenkomsten denkbaar. Deze verschillen naar inperking van vrijblijvendheid:

1. Informatie-uitwisseling (informeel overleg);
2. Overlegplatform (formeel overleg);
3. Gezamenlijke uitgangspunten (consensus);
4. Inspanningverplichtingen (verantwoordelijkheden);
5. Gezamenlijke organisatie (realisatie, exploitatie).

Ter oriëntatie: het Overlegorgaan Nationaal Park Texel betreft vooral samenwerkingniveau 1, met Staatsbosbeheer als centrale actor. Het Convenantoverleg Texel (polders, 4.000 hectare grasland, ruime jas) betreft vooral samenwerkingniveau 2, met de gemeente en WLTO als hoofdactoren.

Afhankelijk van het aantal en de aard van de actoren moet voor het Masterplan worden gekomen tot een convenant of intentieverklaring voor gezamenlijk verder werken. Het waterschap Hollands Kroon (als oppervlaktewaterbeheerder) en het hoogheemraadschap Uitwaterende Sluizen (als waterkwaliteitbeheerder) moeten in het convenant een centrale plaats krijgen vanuit hun formele bestuurlijke verantwoordelijkheden, en de provincie als grondwaterbeheerder. Voor de *waterketen*benadering is met name de gemeente Texel een centrale speler, samen met het hoogheemraadschap Uitwaterende Sluizen (waterzuivering) en PWN als drinkwaterleverancier.

Voor het Masterplan zijn drie modellen voor intentieverklaringen mogelijk al naar gelang gekozen wordt voor een meer projectgerichte benadering (binnen het huidige bestemmingsplan), danwel voor een meer gebiedsgerichte benadering met de Wataandachtsgebieden meer centraal:

Model A: de huidige twee convenanten elk oprekken en *aanvullen* met het aspect 'waterbeheer', en de andere actoren daarbij betrekken (o.a. waterschap, hoogheemraadschap). Beide convenanten bestuurlijk-beleidsmatig opwaarderen tot niveau 3. Voor een *waterketen*visie een apart convenant/overlegstructuur instellen (niveau 3).

Model B: een nieuwe intentieovereenkomst (minimaal niveau 3) als koepelconvenant *boven* de twee bestaande convenanten plus een overlegstructuur voor een *waterketen*visie. Deze drie hebben vooral een operationeel karakter (niveau 2) met de bijbehorende actoren.

Model C: een nieuwe intentieovereenkomst tussen de vier wateractoren, *naast* de andere twee convenanten/overlegsituaties die een eigen invalshoek hebben en houden. Niveau 3 is daarbij minimaal gewenst (vorming gezamenlijke visie);

In model A moeten beide bestaande convenanten fundamenteel gewijzigd worden om tot gezamenlijke visievorming te komen binnen het mandaat van de Stuurgroep. De huidige samenstelling en doelstelling van beide overlegplatforms staat dit echter in de weg.

Ook in Model B zouden beide bestaande overlegplatforms moeten gaan fungeren als Projectgroep aangestuurd door de Stuurgroep Masterplan Water voor Texel. Ook dit model ligt daarom niet voor de hand.

Voor Model C is daarom een concept-intentieverklaring opgesteld. Deze vormt tevens de afronding van deze Verkenningfase

7.2 Concept intentieverklaring

Ondergetekenden:

het college van Burgemeester en Wethouders van Texel, vertegenwoordigd door .....;
 het dagelijks bestuur van waterschap Hollands Kroon, vertegenwoordigd door .....;
 het dagelijks bestuur van hoogheemraadschap Uitwaterende Sluizen, vertegenwoordigd door .....;
 het college van Gedeputeerde Staten van Noord Holland, vertegenwoordigd door .....

Overwegende:

- a. dat bovenstaande partijen ieder afzonderlijk verantwoordelijkheden hebben voor deelaspecten van het waterbeheer op Texel;
- b. dat het eiland Texel door zout water wordt omgeven waardoor de waterbeheersing wordt bepaald door de aanwezigheid van een zoetwaterbel en de actuele regenval;
- c. dat de ondergrond en grondwatersituatie onder het eiland zeer complex is, en deels nog onbekend;
- d. dat voor landbouwkundige, toeristische en natuurdoelstellingen verschillende eisen worden gesteld aan de waterbeheersing;
- e. dat vele partijen en actoren betrokken zijn bij, of verantwoordelijk zijn voor, een onderdeel van de waterbeheersing op Texel;
- f. dat het uit oogpunt van duurzaamheid en economie gewenst is het aanwezige water kwantitatief en kwalitatief optimaler aan te wenden;
- g. dat daartoe in waterhuishoudkundige, ruimtelijke, technische, bestuurlijk-organisatorische en financiële zin sprake moet zijn van afstemming;
- h. dat afstemming van (uitvoering) van diverse plannen of projecten zoveel voordelen heeft dat gezamenlijke projectmatige aanpak wenselijk is;
- i. dat kostenbesparingen bij realisatie van (deel-) projecten mogelijk zijn;
- j. dat een gezamenlijke aanpak de kansen op financiering en subsidie vergroten;
- k. dat voor de realisatie van projecten - met name door de specifieke eilander situatie - partijen in zekere zin van elkaar afhankelijk zijn;
- l. dat bij moderne plan- en besluitvorming sprake moet zijn van actieve burgerparticipatie.

Komen het volgende overeen:

Artikel 1 De doelformulering

Met de ondertekening van deze verklaring is het startsein gegeven voor een duurzaam (integraal) waterbeheer op Texel.

Met deze intentieverklaring spreken partijen af dat zij zich zullen inzetten voor een duurzaam watersysteembeheer en een duurzaam waterketenbeheer voor Texel, met als doelstelling:

- a. het handhaven van het economische inverdienvermogen van het eiland (landbouw, toerisme);
- b. het streven naar de ontwikkeling van een duurzame waterketen en een gezond watersysteem op het eiland, ondermeer door de waterbalans te optimaliseren, de vervuiling te verminderen en de verzilting van de zoetwatersystemen tegen te gaan;
- c. het verbreden van de samenwerking met betrekking tot eventuele andere partijen;
- d. het oplossen van enkelvoudige en samenhangende/complex knelpunten, ondermeer op het gebied van natuur- en landschapswaarden;
- e. het zijn van een voorbeeld van duurzaam en integraal waterbeheer, en van interactieve planvorming voor andere gebieden in Nederland.

Artikel 2 De intentieverklaring

De partijen geven invulling aan dit doel door met behoud van ieders wettelijke verantwoordelijkheid en met het vigerend beleid als startpunt:

- a. het gezamenlijk opstellen van een toekomstbeeld voor een gezond watersysteem op Texel;
- b. het gezamenlijk opstellen van een toekomstbeeld voor een gezonde waterketen op Texel in relatie met het watersysteem;

- c. het maken van afspraken voor de *lange* termijn over projectgerichte en gebiedsgerichte maatregelen;
- d. het maken van afspraken voor de *korte* termijn over het uitvoeren van (voorbeeld) projecten en gezamenlijke onderzoeksprojecten binnen de lange-termijnafspraken;
- e. het bieden van een afstemmingskader *tussen* de deelnemende partijen op het gebied van duurzaam waterbeheer c.a. op Texel;
- f. overeengekomen maatregelen uit te dragen naar hun *achterban* en op te nemen in hun reguliere *beleidskaders*;
- g. zorg te dragen voor een evenwichtige en adequate *financiering* van maatregelen;
- h. het bieden van een *informatieplatform* voor burgers, ondernemers en andere relevante partijen;
- i. het uitdragen van de *ervaringen* en resultaten ten behoeve van de voorbeeldfunctie;
- j. indien in de praktijk blijkt dat bepaalde onderwerpen niet geregeld zijn in deze intentieverklaring, dan treden partijen in overleg, waarbij zonodig gekomen kan worden tot aanvulling van de afspraken.

Artikel 3 De Projectorganisatie

Voor de uitvoering van het Masterplan wordt een projectteam samengesteld uit medewerkers van de deelnemende partijen conform de voorstellen in de Verkenning Masterplan Water voor Texel.

Dit projectteam wordt aangestuurd door een projectleider/procesleider die de volgende taken heeft:

- a. het afstemmen van het gezamenlijk beleid waar het gaat om projecten, die in de lijnorganisatie worden uitgevoerd;
- b. het initiëren van activiteiten en projecten van het gezamenlijk uitvoeringsprogramma;
- c. het realiseren van draagvlak voor gebiedsgerichte activiteiten bij de betrokken organisaties;
- d. het opzetten van een adequate communicatie tussen projectteam, partijen en andere actoren en belanghebbenden;
- e. de monitoring van de projecten.

De provincie is bestuurlijk trekker van het Masterplan Water voor Texel.

De kosten van de projectorganisatie worden in 2000 gedragen door de vier partners gezamenlijk. Iedere partner draagt 25% bij. Eventuele (Europese) subsidies (Vijfde Kaderprogramma, LIFE III, Stimuleringsregeling Gebiedsgericht Beleid 2000) worden gelijkkelijk in mindering gebracht.

Artikel 4 Programma 2000

Deze intentieverklaring treedt in werking per 2 februari 2000, behoudens goedkeuring door de respectievelijke raden/algemene besturen.

In de periode tot eind 2000 zullen de samenwerkende partijen zich richten op het gezamenlijk ontwikkelen van een lange termijn visie voor het duurzame watersysteembeheer op Texel en op de planvorming voor duurzaam waterketenbeheer op Texel, in onderling verband.

Daarvoor worden de volgende maatregelen genomen:

- a. het opzetten van de vereiste projectorganisatie;
  - b. het opbouwen van de vereiste communicatiekanalen naar de bevolking, ondernemers en andere actoren op het eiland;
  - c. het gezamenlijk (doen) uitvoeren van de beoogde toekomstplannen;
  - d. het voorbereiden en uitwerken van een pakket concrete maatregelen binnen het kader van de duurzaamheidsdoelstelling;
  - e. het evalueren van de samenwerking, van de bereikte resultaten en de financieringsmogelijkheden.
- Op grond van de evaluatie worden uiterlijk 15 november 2000 afspraken gemaakt over de verdere samenwerking en/of kostenverdeling.

Bijlage 1: Concept hoofdstukindeling Waterstructuurvisie

Hoofdstuk 1:	Aanleiding en doel, gebiedsafbakening
Hoofdstuk 2:	Projectorganisatie, verantwoordelijkheden en rollen
Hoofdstuk 3:	Beschrijving huidige situatie, aspecten (watersysteem en waterketen)
Hoofdstuk 4:	Beschrijving actoren, belanghebbenden, belangen
Hoofdstuk 5:	Analyse problematiek(en), samenhang tussen factoren
Hoofdstuk 6:	Waterkansen(kaart), ambitie-niveau's, scenario's, synergie
Hoofdstuk 7:	Randvoorwaarden voor oplossingen
Hoofdstuk 8:	Effecten van mogelijke keuzen
Hoofdstuk 9:	Kiezen strategie, gezamenlijk streefbeeld
Hoofdstuk 10:	Uitvoeringsprogramma, concrete acties per actor

Bijlage 2:   Lijst met geïnterviewden en voorlopige projectenlijst Water voor Texel

Met de volgende professionele actoren zijn diepte-interviews gevoerd:

1. Gemeente Texel als ruimtelijk beheerder/RO
2. Gemeente Texel als rioolbeheerder/Milieu
3. Waterschap Hollands Kroon als waterkwantiteitsbeheerder/peilbeheer
4. Uitwaterende Sluizen als waterkwaliteitsbeheerder/RWZI, dijkbeheer
5. Provincie Noord Holland als grondwaterbeheerder, waterhuishouding/RO
6. Prov. Waterleidingbedrijf Noord Holland als grondwateronttrekker (bij calamiteiten)
7. WLTO/georganiseerde landbouw
8. Staatsbosbeheer als terreinbeheerder/natuurontwikkelaar
9. Vereniging Natuurmonumenten als terreinbeheerder/natuurontwikkelaar
10. Werkgroep Landschapszorg Texel
11. Vereniging voor Agrarisch Natuurbeheer Texel
12. Convenantoverleg Texel/relatienotagebieden, wisselteelt
13. Overlegorgaan Nationaal Park Duinen van Texel
14. Ecomare
15. Rijkswaterstaat als beheerder zeeleep
16. Texelse Vereniging van Logiesverstrekkers (TVL)
17. RECRON/terreingebonden recreatieondernemers
18. Texels Verbond van Ondernemers (TVO)
19. Stichting VVV Texel Promotie

De onderstaande voorlopige en indicatieve projectvoorstellen zijn daaruit gedestilleerd, te toetsen aan de resultaten van de Waterstructuurvisie.

1.   **Winterinfiltratie drinkwater Hooge Berg**
Gedurende de winterperiode aanvoeren van drinkwater en het infiltreren daarvan in het gebied bij de Hooge Berg. Doel is de pieklevering van drinkwater in het zomerseizoen (= toeristenseizoen) te beperken en de drinkwateronttrekking in de zomerperiode uit de duinen van Noord Holland.
2.   **Concentratie van rioolwaterzuivering in Evertsekoog**
Het uitbreiden van de waterzuiveringscapaciteit bij Evertsekoog en het sluiten van de vier andere RWZI's. Het rioolwater (door afkoppeling verminderd) via persleidingen naar de centrale zuivering transporteren. Door goede tracement van de persleiding kunnen rioleringen in het buitengebied relatief goedkoop aangekoppeld worden. De decentrale zuiveringen kunnen een functie krijgen als bezinkbassin.
3.   **Aanwenden RWZI-effluent**
Het zuiveringseffluent van de RWZI Evertsekoog en/of andere RWZI's aanwenden voor andere functies in plaats van rechtstreekse lozing op de Waddenzee. Gedacht kan worden aan een functie voor verdrogingbestrijding (landbouw), voor natuurontwikkeling of voor bijvoorbeeld een nieuwe economische functies (visteelt?).
4.   **Zuiveringsbedrijf (Uitwaterende Sluizen + gemeente)**
Het samenwerken tussen de gemeente (riolering) en hoogheemraadschap (waterzuivering) wat betreft afkoppelen van verharde oppervlakten (Den Burg, De Koog), reductie vuiluitwerp riooloverstorten, het optimaliseren van de pomp- en bergingscapaciteit in buisleidingen, het (minder) realiseren van bergbezinkbassins, de centrale/optimale aansturing, gezamenlijk leidingbeheer/ inspectie, gezamenlijke inning van heffingen.

5. Binnenduinrand

Het kwelwater in de binnenduinrand een tussenfunctie geven voordat het in het poldersysteem vloeit.

Tussenfuncties kunnen zijn:

- a. 'echte' natte natuur;
- b. hoogwaardige tuinbouw;
- c. agrarisch natuurbeheer op perceelsniveau (als bufferzone).

6. Lozingspunt Moksloot omleiden

Het zoete water van de Moksloot omleiden en aanwenden voor tuinbouw/bollenteelt of nieuwe vormen van agrarische bedrijvigheid in de omgeving van Den Hoorn.

7. Natuur- en recreatiegebied Roggesloot versterken

Het realiseren van (agrarische) natuur in het gebied rond de Roggesloot, met als uitgangspunt dat wel/geen zout water binnen het systeem wordt gebracht (hydrologische eenheid als uitgangspunt).

8. Waterretentie in laagste polder(s)

Het onderzoeken van de noodzaak/wenselijkheid van een zoetwater-retentiebekken in de Gemeenschappelijke Polders of de Polder Waal en Burg teneinde de zoetwaterlens onder het eiland te herstellen, danwel als zoetwaterbuffering voor de landbouw. Tevens (neven-)functie voor natuur en recreatie.

9. Afwatering omleiden

Het onderzoeken van de mogelijkheid de hoofdafwatering door polder Waal en Burg om te leiden en/of te vertragen met als doel scheiding van waterstromen (landbouwwater, natuurwater).

10. Waterboekhouding

Op bedrijfsniveau het uitvoeren van waterbesparingsmaatregelen, met name douche- en regenwater ten behoeve van toiletspoeling, op grond van een te voeren waterboekhouding (milieubarometer)

11. Waterspoor/waterbedrijf

Het technisch-financieel en organisatorisch optimaliseren van de waterketen door middel van gezamenlijke/centrale sturing van gemeente (afdeling riolering), Uitwaterende Sluizen (zuivering) en PWN (drinkwater). Dit is een verlengde van het Zuiveringsbedrijf (ad 4).

Bijlage 3: Duurzaamheidsmaatregelen

Algemene voorbeelden voor duurzaam *waterketen*beheer in relatie tot *watersysteem*beheer (niet plaatsgebonden, niet limitatief):

1. Maatregelen ter beperking van emissies. Het tegengaan van emissies is in het algemeen een efficiënte maatregel om verontreiniging van water en waterbodems te voorkomen. In tegenstelling tot maatregelen waarbij water en waterbodems worden gezuiverd, vragen emissiebeperkende maatregelen vaak een eenmalige inspanning en geen continue inspanning. Dit kan door:
  - a. Beperking van emissies:
    - Keuze van het rioolstelsel (geen gemengd stelsel).
    - Voorkomen van foutieve aansluitingen die afvalwater naar het afvoerstelsel voor hemelwater afvoeren.
    - Gebruik van bouwmaterialen die het afstromend regenwater niet belasten door uitloging.
    - Afstromend hemelwater van (potentieel) verontreinigde terreinen niet direct afvoeren naar het oppervlaktewater maar afvoeren via een helofytenveld, bezinkbassin of afvoeren naar de RWZI.
    - Geen of beperkt gebruik van bestrijdingsmiddelen bij het onderhoud van openbaar groen.
  - b. Emissiebenadering meenemen in ontwerp.
  - c. Emissiebeperking meenemen in voorlichting naar bewoners.
  - d. Wassen en onderhoud aan auto's alleen op hiervoor ingerichte terreinen toestaan.
  - e. Vermindering drinkwatergebruik door waterbesparing.
  - f. Voorkomen van daling van grondwaterstanden.
2. Afvoer via een helofytenfilter (rietveld of bodempassage, of door de inrichting van de wateren met begroeide flauwe oevers en waterplanten), of via een individuele afvalwaterbehandeling (IBA).
3. Hogere grondwaterstanden/kruipruimtelooze bouwen. Hierdoor kunnen hogere grondwaterstanden worden toegestaan en kan met een minder intensief drainagesysteem (indien van toepassing) worden volstaan. Hogere grondwaterstanden hebben als voordeel dat kwel (indien van toepassing) afneemt.
4. Hemelwater zoveel mogelijk vasthouden. Door schoon hemelwater in het gebied vast te houden worden afvoerpieken afgevlakt en wordt het inlaten van water in droge perioden beperkt. Tevens wordt voorkomen dat schoon hemelwater via het rioolstelsel naar de RWZI wordt afgevoerd. Dit kan betreffen afstromend hemelwater van schone verharde terreinen (daken, voet- en fietspaden, rustige wegen) en afstromend water van mogelijk verontreinigde terreinen, zoals drukke wegen en parkeerterreinen. Het afstromend hemelwater van deze terreinen wordt behandeld met een helofytenfilter of bezinkbassin voordat het naar het oppervlaktewater stroomt.
5. Tegengaan van verdroging: afvoeren van het afstromend regenwater uit woongebieden naar gebieden waar watertekorten kunnen voorkomen, bijvoorbeeld droogtegevoelige natuurgebieden.
6. Minimaliseren van de inlaat van gebiedsvreemd (drink)water. Optimaliseren van de waterbalans. Eventueel is circulatie nodig.
7. Natuurvriendelijke inrichting van wateren. Voor een stabielers watersysteem en een ecologische ontwikkeling kan langs de watergangen ruimte worden gemaakt voor een natuurvriendelijk inrichting van de oever. Dit kan tevens de opslagcapaciteit voor het *oppervlaktewater* vergroten.

8. Goede waterkwaliteit door oppervlaktewater extra te voeden met bronnen die al een goede kwaliteit hebben.
9. Gebruik van B-water voor toiletspoeling, bluswater en eventueel buitenkraan en wasmachine, naar tijd en plaats verder in te vullen. Bronnen kunnen zijn:
  - a. Oppervlaktewater
  - b. Oeverfiltraat
  - c. Kwelwater
  - d. RWZI-effluent
  - e. Grijswater
  - f. Hemelwater
10. Bronnen voor winning van B-water kiezen afhankelijk van:
  - Inpassing in vigerend beleid;
  - Uitstraling op lokaal, regionaal of nationaal niveau;
  - Beschikbaarheid en continuïteit van de bron;
  - Kwaliteit van het water en wisselingen hierin;
  - Beheer- en beheersbaarheid van de bron.

Bijlage 4: Bestaand wettelijk kader waterbeheer

Samenvatting van huidige beleids- en beheersdoelen, huidige wettelijke, technische en financiële instrumenten ten aanzien van waterhuishouding, ruimtelijke ordening en milieu.

Wettelijk kader	Instrumenten
Waterschapswet	Waterhuishouding en waterkering door waterschappen, toezicht hierop door provincie Instelling waterschappen door provincie Organisatie + financiering van waterschappen: waterschapsomslag, ingezetenenbelasting verontreinigingheffing Bemiddeling tussen gemeenten en waterschappen door provincie (Provinciewet) Geschillen door de Kroon (art.36 Grondwet)
Wet op de waterkering, Wet op de waterhuishouding,	Strategisch beleid t.a.v. niet-rijkswateren en het grondwater in de provincie, rekening houdend met 4 ^e nota waterhuishouding. Instrumenten voor waterschappen voor: aanleg, beheer, onderhoud van waterstaatswerken (bv zeeerende dijken) waterbeheersplan waterschapskeur peilbesluit en –beheer sluiten en uitvoeren waterakkoorden
Wet op de Ruimtelijke Ordening Besluit RO	Ruimtelijke ontwikkeling en beheer door gemeente middels: structuurplan bestemmingsplan art. 10 Besluit op de RO: 'waar nodig' overleg met het waterschap Bouw- en aanlegvergunningen op basis van Bouwbesluit met bouwvoorschriften Ruimtelijke ontwikkeling en beheer door provincie middels: provinciaal streekplan provinciaal omgevingsbeleid, gebiedenbeleid e.d.
Waterleidingwet Waterleidingbesluit	Drinkwaterwinning door waterleidingbedrijven Toezicht door het rijk via AMvB (Re)organisatie van de drinkwatervoorziening door provincie Door rijk (VROM): beleidsplan voor de drinkwatervoorziening Door VEWIN: plan voor voorzieningswerken op middellange termijn Financiering drinkwater uit de markt
Grondwaterwet	Operationeel grondwaterbeheer door de provincie kwalitatief en kwantitatief: vergunningen, heffingen en algemene regels voor onttrekking van grondwater (kwantiteit) beoordeling effecten grondwateronttrekkingen van waterleidingbedrijven door provincie
Wet milieubeheer	Lozingen op de riolering Rioolbeheer door gemeente op basis van een gemeentelijk rioleringsplan (GRP, BRP) Financiering riolering uit rioolrecht. Grondwaterbeschermingsbeleid provincie (kwalitatief)
Wet bodembescherming	Aanwijzing milieubeschermingsgebieden (kwalitatief) Definiëren milieubeschermingsregels in milieuverordening (kwalitatief)
Wet verontreiniging oppervlaktewateren	Vergunningen voor onttrekking aan of lozing op oppervlaktewater (kwantiteit) Vergunningen en heffingen (heffingsverordening WVO) voor lozing op oppervlaktewater (kwalitatief) Normstelling voor lozen van bepaalde stoffen op basis van AMvB Kwalitatief beheer van oppervlaktewateren door de provincie, en via provinciale verordening door waterschappen (passief beheer = vergunningen en heffingen) Indirecte lozingen via aansluitverordening waterschap of WVO Bouw en exploitatie van RWZI door waterschappen en bedrijven Financiering waterschappen uit verontreinigingsheffing
Gemeentelijk eigendom	Beheer door gemeente van waterstaatsobjecten in gemeentelijk eigendom Gemeente is verantwoordelijk voor ontwatering van het bebouwd gebied Waterschap is verantwoordelijk voor de afwatering van het bebouwd gebied
Rijkseigendom	Beheer door Rijkswaterstaat van waterstaatsobjecten in rijkseigendom, waaronder: duin- en zee-reepbeheer, beheer Waddenzee beheer door Defensie van militaire oefenterreinen, o.a. Mokbaai Texel beheer door Dienst der Domeinen van overige rijkseigendommen

